

822.092
- 095

MODERN
KÖNYVEK

AMSTERDAMER KÖNYVTÁR

NAGY LAJOS

MARISKA ÉS JÁNOS

ELBESZÉLÉSEK

AZ ATHENAEUM R. T. KIADASA

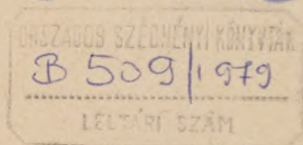
NAGY LAJOS-tól

a Modern Könyvtárban megjelent:

Az asszony, a szeretője, meg a férje. Modern Könyvtár.

822.092

A szerzőé minden jog, a fordítás joga is

A fiatalember csinosan kiöltözködve forgolódott a tarka, ligetbeli sokadalomban, sőt ha a sokadalmat egy egésznek tekintjük, a fiatalembert pedig a sokadalom egy részecskéjének, akkor azt mondhatjuk, hogy a fiatalember keringett, ömlött, folyt a szürke és barna mutatványos bódék között. A leány, ugyanabban az időben, meleg nyári vasárnap délutánon ugyanazt csinálta. Mivel az áramló sokadalomnak, vagyis ennek a nyüzsgő, zsongó sűrű folyadéknak részecskéi egymáshoz való helyzetüket folyton változtatták, csakhamar megtörtént az, hogy a fiatalember és a leány egymás közelébe kerültek. Még pedig olyanformán, hogy a fiatalember egyszerre csak megpillantotta két lépésnyire maga előtt a leányt. A leánynak pompás termete és szép fekete haja volt. Ezzel körülbelül azt is megmondtam — én legalább azt hiszem, megmondtam — hogy a leány csinosan volt felöltözve. A leány körül jobbról-balról egy-egy alak settenkedett, mosolyogva szölongatták, mintegy a szavaikat, mint virágokat hintették eléje, a leány azonban csak ment, mindenén áttaposva, fejét kissé előreahajtvá, tekintetét a földön futtatva. A fiatalember követte a leányt. Kissé előbbre haladt, oldalvást, a leány arcába pillantott, azt is szépnak találta és hirtelen megremeggett, hogy jaj, ha mégis szóba elegyednék azal a két kellemetlenkedő alakkal. A leány azonban nem mosolygott, nem szólt, rá sem nézett a két lámadójára. Ez nagyon jól van így — gondolta a fiatalember. Mert ez a két alak majd megunja a hasztalan

küzködést, elfogy a vidámságuk, eláll a szavuk, elmaradnak — aztán jövök én. De másrészt meg még sincsen ez egészen jól így, mert ha ez a két ügyeskedő ifju ennyi mosolygással, beszéddel, ártatlan szemtelenséggel, egymást segítve és bátorítva sem tud eredményt elérni, alig remélhetem, hogy nekem majd sikerülni fog a megismerkedés. Sőt csakis abban az esetben lehet reményem, ha a leány olyan, hogy előbb-utóbb ezekkel is csak beszélgetésbe ereszkedik. De akkor meg elviszik az orrom elől, pedig csinos, üde, elegáns, a legszebb és legkedvesebb valamennyi nő közt, akiket ma itt a ligetben láttam. Nincs tehát más mód, mint abban a föltevésben (sőt reményben!), hogy a leány a két settenkedővel szóba fog állni, elszántan nekivágni a dolognak és azonnal megkezdeni az attakot.

A fiatalember összeszedte minden kedves szemtelenségét, előre sietett, visszafordulva megállt, bevárta a leányt és amikor az egészen hozzá érkezett, mosolyogva kalapja alá kukkantott, bele a szemébe és valami csacskságot mondott, egészen bolondosat, körülbelül ilyenformát: kukk, édes kis babuska!

A leány idegesen megrettent, elpirult, a fejét nagygyorsan elfordította, egészen is megfordult és sietni kezdett. Eddigi két követője most már elmaradt. A fiatalember azonban rövid habozás után utána sietett. Csakhamar elérte, egészen melléje huzódott, meillette ment és beszélni kezdett hozzá. Jó napot kis édes; miért siet el; hajlandó-e velem gyors és egyelőre ártatlan barátságot kötni; próbálja meg, mi történnék, ha valamelyik kérdésemre mégis csak felelne; legalább egy szót szóljon, mert azzal rágalmazták meg előttem, hogy szép leány ugyan, de a hangja csunya; azt hiszem, elmésséget követtem el, jó néven venném, ha egy kissé elmosolyodnék: — effélékkel működött, jókedvvel, buz-

gó
a
kö
tot
köz
elő
is
kol
mél
dol
bol
mán
cse
gat
raja
lan
kala
el i
más
érez
baja
ság
képp
jobb
belé
meg
nyilo
form
tak
jobb
tális
Ezt
való

gón. A leány nem nevetett, nem szólt, rá sem nézett a fiatalemberre; éppen úgy viselkedett, mint előbbi két követőjével szemben. A fiatalember azonban nem tági-
tolt; ment a leány mellett, mosolygott, beszélt, közben-
közben feltűnt neki, hogy a leány kalapjának karimája
elöl, balról, tulságosan lecsapott és a leány ezenfelül
is úgy tartja a fejét, mintha valamit a bal arcán tit-
kolna; úgy látszik egészen magasan, talán éppen a sze-
mét. Jaj, milyen kár lenne, ha csakugyan így lenne, gon-
dolta a fiatalember és beszélt tovább. Végre valami túl-
bolondos tréfán mosolygott a leány. Nemsokára azután
már szólt is. Készen volt az ismeretség. Együtt sétáltak,
csevegtek; elmentek a Stefánia-utra is. A fiatalembert iz-
gatta a leány balszeme körül összpontosuló problémák
raja: a kalapkarima, a nő fejtartása, a szembenézés ál-
landó kerülése, hogy amikor még a vurstliban a leány
kalapja alá kukkantott, az elkapta a fejét, zavarba jött,
el is pirult. A fiatalember egyrészt mind kíváncsibb lett,
másrészt azért is bizonyosságot akart tudni, mert ugy-
érezte: ha sejtése, hogy a leánynak a balszemével valami
baja van, valóra válik, ez megfosztja őt illúzióitól, való-
sággal le fogja sujtani. Kísérleteket tett, hogy valami-
képp földerítse a valóságot. Először megpróbálta, hogy
jobbról lépdeljen a leány mellett és néhány diszkrét
belépillantással innen lásson meg valamit. Nem tudott
meg semmit. Sőt pechje volt, mert a leány mosolyra
nyíló ajkai mögött meglátta annak villogó, csupa egy-
forma fogait, melyek üde és ingerlő szép két sort alkot-
tak és így az »igen, vagy nem« kísértő kérdését még
jobban felverték.

A fiatalember azután megpróbálta, hogy kissé bru-
tális legyen. Ez sikerült, de eredményre nem vezetett.
Ezt mondta a leánynak: »Mily szép nőket lehet itt látni;
valóban lehangoló lenne a séta, ha nem magával vol-

nék, aki valamennyi közt a leggyönyörűbb és a legkívá-
natosabb; de mégis nem merek még igaz szívvvel örülni
magának, mert úgy bújik előlem, úgy óvakodik a sze-
membe nézni, mintha rossz véleménynel volna rólam,
mintha valami bántót talált volna rajtam; legyen kegyes,
oldjon már fel, nyugtasson meg, nézzen szépen, nyugod-
tan, bizalommal a szemembe; a szemeim nem szépek,
szürkék csak és kissé idegesek, de azért lehetséges jó-
indulattal beléjük tekinteni.» A leány kacagott, elfordult,
mintha a kacagását rejtegetné és kívágta magát: »Na-
gyon nehéz a farkasszem-nézés; nem tudom csinálni,
mert mindjárt elnevetem magam.«

A fiatalember néhány érdekes kocsizóra figyelmez-
tette a leányt. A leány esetleg úgy nézte meg a muta-
tott kocsizókat, — egy rettenetesen elegáns és halvány
grandkokottot; egy nagyon beteg, kétségbeesett arcu,
süppedten ülő, sokszoros milliómost — mint ahogyan
a kancsalítók néznek, akik kissé máshová néznek, mint
ahova látnak. De esetleg nem is úgy nézett; talán csak
éppen a lehajló, nagy kalapkarima miatt hajlintotta kissé
balra a fejét, vagy talán még csak nem is tette ezt.
Oly nehéz ilyenkor biztosra megállapítani, hogy mi tör-
ténik valóban és mit képzelsz csak az ember. De talán
ez a megnézés, valaminek a megnézetése, mégis jó mód-
szer!... A fiatalember most azt mondta: »Szép itt, de
kissé túlsok az ember, nagy a por, állott a levegő;
határozottan vannak szebb és kellemesebb helyek is, így
nyári sétára; nézze csak, egy képes-lap, egy barátomtól
kaptam, Rentaux, előkelő fürdőhely.« A leány kezébe
vette a képes-lapot, gyanutlanul nézte. Ujabb, erős való-
színűség! — didergett meg a fiatalember. Csakugyan
inkább a jobbszeme felé tartja. Ennyi adat, ennyi való-
színűség, — most már egészen bizonyos, hogy a leány
balszeme üvegből van... De lehet, hogy talán csak kissé

bandzsa és ezt a kis hibáját, ami elvégre nem olyan nagy baj, ezt rejtegeti ennyi hiusággal, ekkora felesleges szégyenkezéssel. Vagy talán még kevesebb, talán csak valami ideiglenes bibije van a balszemén; tegyük fel: egy kis véres-pirossággal járó gyulladás és ő most csak azt csinálja, amit más olyankor, amikor a pattanására fekete angoltapaszt ragaszt. Ez azonban mégsem valószínű, mert a kalap azzal a nagyon lekonyuló karimájával valami állandó rejtegetést jelent. Eh, kár most már annyit sejtegetni, találgatni; mindent egybetéve, már csak egy kis rész hiányzik a teljes biztossághoz; ezt a kis részt pedig fölösen kiteszi az a sajnos körülmény, hogy én tulajdonképpen peches ember vagyok! Tehát egészen bizonyos, hogy a leánynak a balszeme üvegből van. Megismerkedtem tehát egy csinos, sőt szép, sőt nagyon szép leánynyal, aki kellemes, hajlékony, talán könnyen meghajlítható, a termete pompás, az arca szép, a haja szép, a jobbszeme szép, csupán a balszeme van üvegből.

A fiatalember most már egy keveset sajnálta a leányt; tehát már nem kívánta, sőt idegenkedett tőle. Kár is most már pazarolni rá a drága időt — gondolta. De hát mit csináljon vele? Szegény leányka, alapjában véve egy szerencsétlen teremtes, igazán a legnagyobb kíméletet és kedvességet érdemli; nem lehet itthagynia: most már semmiféle diplomatikus és ravasz udvariasággal sem. Vele kell sétálnia egészen estig, el kell kísérnie hazáig, vagy legalább is jól be a városba; sőt a viszontlátást, a randevut is pengetnie kell, kevéssé, nem nagyon tulságosan, nehogy egészen fix megállapodásra kerüljön a dolog, hanem csak úgy, hogy végeredményül át lehessen rajta siklani.

Sétáltak tovább; a fiatalember beszélt, elméske-

dett, kissé kevesebb sikerüléssel, mint eddig, hosszabb szüneteket is tartva. Mintha a leány most már komolyabb, rosszabb kedvű lett volna, mint azelőtt. A fiatalember úgy érezte, hogy a leány épp oly tisztán tudja az egész játékot, amely köztük folyik, mint ő. Emiatt bántotta is a lelkiismeret; ügyetlennek érezte magát, hogy nem tudta kísérletezéseit és kellemetlen megállapítását eltitkolni. Nyugtalan érzése csak fokozódott, amint a leány fáradtabb és fáradtabb s mind kedvetlenebb lett. És amikor a leány azt mondta, hogy most már hazamegy, marasztalni kezdte; így beszélt hozzá: »Oly kellemes kezd lenni most már a séta; elmúlt a meleg, mintha a por is megüledett volna; ne menjünk, maradjon még; ha a sok járásba már belefáradt, ülünk be valahová; talán a Kollegerszky-be, vagy a »Tejcsarnok« terraszára, vagy bárhová, ahova parancsolja.« A leány arra hivatkozott, hogy a nővérével van otthon találkája, hogy aztán majd együtt menjenek valahová; most már haza kell mennie.

Befelé sétáltak a városba, az Andrássy-uton; a leány néha dudorászott és szórakozott volt, a fiatalember az üvegszem dolgát végleg elintézettnek tekintette; elméjében enyhe, udvarias formákat keresett az örök elváláshoz. Mert úgy érezte, hogy nagyon gyengén kell azt megcsinálnia; jól, a lehető legjobban.

Nem szabad úgy elválnia a leánytól, hogy a randevut szóba ne hozza, mert ezzel megbántaná. De viszont felesleges most már találkoznia a leánnyal, felesleges lenne bármiféle randevura elmennie. Ha azonban randevut kér, kap és arra nem megy el, akkor szintén megbántja a leányt. Hogyan is kell tehát a dolgot csinálnia?

»Mikor találkozunk ismét?« — kérdezte a fiatalember, amikor elváltak. — »Hát én nem tudom« —

mondta a leány. — Á, ez a szokásos szemérmes szabódás, amikor a leány azt akarja, hogy a férfi még jobban kérlelje — gondolta a fiatalember. Egyéb híján ebbe fogok belekapaszkodni; ügyetlennek játszom magamat. »Hát nem akar velem találkozni?« — beszélt tovább a fiatalember és még ezt mondta: »Tüzzön ki helyet és időt!« »Hát én nem tudom, mikor és hol« — mondta ismét a leány. A fiatalember most így szólt: »Ó, látom már, maga kissé kedvetlen hozzám; de igen, igen, ne is tagadja, nem szívesen ad találkát nekem; én félek, hogy felültetne, nem jönne el és azt nagyon sajnálnám; most már nem is kérem, nem merem kérni; azt mondom csak, hogy gyakran szoktam a ligetbe járni; ha maga is úgy akarja, akkor esetleg a véletlen nem hosszú időn belül összehoz bennünket; pá, jó mulatást!«

A leány befordult az utcájukba, a fiatalember ment vissza a liget felé; meg volt elégedve az elintézással, főleg azzal, hogy a leányt nem bántotta meg, inkább egy kissé ostobának tetette magát és ezt nem bánta, a jó ügy érdekében szívesen tette. Csak az nem tetszett neki, hogy mégis jobban fixirozta a dolgot, mint amennyire kellett volna; mert hátha a leány például a jövő vasárnap ismét kimegy a ligetbe, a mutatványos bódék tájára, beléelegyül a sokadalomba csupán azért, hogy vele találkozzék! Ezen az egy ponton kissé gyengének találta művét, de hát úgy intézte el, ahogy tudta; ennél különbb nem jutott az eszébe.

A következő vasárnap már nem nagyon törődött az egész üggyel; nem bántotta már az üvegszem se, nem izgatta az a hajlandóság se, hogy mindenáron nagyon finomnak és gyengédnek kell lennie a leánnyal szemben; ellenben valami kíváncsiság kezdte bizsergetni, annyira, hogy kiment a ligetbe, a multkori helyekre,

direkte azért, hogy lássa, nem sétál-e ott a leány. A leányt nem látta. Ezt nem is bánta.

Néhány hét mulva, amikor már az egész történetet elfeledte, véletlenül meglátta a leányt az Andrássy-uton. Nagyon szép volt, még szebb és elegánsabb, mint a multkor. Egy fess férfival sétált. Először csak egy szép, nemesjárású nő közeledett feléje, egy pompásan körülvonalozott, lángra gyújtó termet, egy nyílt, tiszta, szép arc, mely fölött a kedves fejet egy karimanélküli, sapkaformájú szalmakalap fődte. Azután hirtelen ismerősnek tünt fel a nő, aki nagyon boldogan hallgatta a mellette beszélő férfit és hálásan, vidáman mosolygott a szavain. Amikorra már egészen közel ért a nő és két csillogó, mozgékony, élő és okos szemével büszkén nézett a tekintetébe, akkor ismerte csak meg. A fiatalember a kalapjához kapott, még idejekorán köszönt, a leány fogadta a köszöntését, de nagyon lanyhán, éppenséggel nem biztatón, sőt — most már minden képzelődés nélkül! — határozottan elutasítón.

Téli délutánon, egy Andrássy-uti kávéházban történt. Egy hölgy jött be a kávéházba és leült egy üres asztalhoz. Amint elhelyezkedett és az uzsonnáját megrendelte, ideges pillantást vetett az ablakra; úgy látszott: kellemetlen neki, hogy az utcáról benézők láthatják. Bizonyára be is függönyöztette volna az ablakot, ha az ablaki asztalnál nem ült volna egy ur.

A hölgy, amint a kávéja megérkezett és a kiflit gyöngéd ujjaival tördelni kezdte, körülhúttatta tekintetét a csillagó helyiségben. Amint a csillárokon, barna bronzimitációkon, márványlapokon, férfi- és nő-alakokon át-lebbent a tekintete, hirtelen megakadt egy vágyakozva néző szempáron. Egy kövér, szőkebajszu ur — az ablakkal szemben, két-három lépésnyire attól — bámulta őt, elárulván tekintetével, hogy a hölgy tetszik neki és ő meg is próbál majd vele ismerkedni.

A hölgynek csak egy másodpercre akadt meg a tekintete a szőkebajszu uron, azonnal elnézett róla, teljes közönyösséggel. Annyit vett csak az eszébe, hogy most bámulja őt egy utálatos, vágyakozó férfi, aki utálatos, mert csunya és vágyakozó; nagy, szőke bajszú van és a szemhéjai vörösek.

A hölgy kávézott, ezalatt a kövér ur bámult és vágyakozott tovább. És tényeket állapított meg, hogy némi valószínűségi számítást végezzen... Karikagyűrű van a hölgy kezén. Asszonyos egyszerűséggel van felöltözködve, a ruhájának színei egészen polgárisak, de az arc és a

mozgása és némi egészen légnemű jelek a félvilági nőkre emlékeztetők. Ezeket és még egyebeket, szóval mindent egybevetve, nem lehet tudni, hogy micsoda nő, de csinos és mindenestre nagyon jó lenne, ha a barátságos és némi pénzekkel súlyosított közeledés elől nem zárkózna el.

A hölgy rá sem nézett a vágyakozó urra. Mialatt megkávézott, egyszer vetett egy affektáltan aggódó pillantást az ablakra; ugyanakkor némi boszankodással és gyűlölettel az ablaknál ülő és az utcára bámészkodó urra is ránézett... A vágyakozó ur mozdulatot tett, hogy észrevétesse magát: jobbkezevel megsimogatta a haját, oldalt, ahol még volt mit simítania. És nagyon barátságosra idomította az arcát és igen barátságosan gondolkozott a nőről, mert érezte, hogy a kellemes, jóakaró indulat, a belső mosolygás, amint az arcon előmlik, megszépíti azt. Ezért olyanfélét gondolt, hogy te édes, te drága, jó nő, szegény, aranyos nő és más efféle.

A hölgy, aki éppen a vágyakozó ur mellett bámult el és arra gondolt, hogy most öt óra és hatig még éppen egy órahosszat kell várakoznia Őreá, — a kézmozdulat után csakugyan ismét ránézett a vágyakozó urra. Amikor látta, hogy az most is ugyanugy bámulja őt, ugyanoly szomjas vágyakozással, mint azelőtt és a szemhéjai most is ugyanoly vörösek, — meg mert az ablak is zsenirozta, meg mert éppen most állapította meg, hogy nagyon unalmas lesz egy teljes órán át várakoznia Őreá — boszus lett és megvetően mérte végig a férfit a vörös szemhéjaitól egészen a széles, amerikai cipőjének az orráig. Egyike volt ez a pillantás azoknak a szokásos női pillantásoknak, melyekre csaknem megdermed a férfi ereiben a vér és amely után már csak az menti meg a szegény férfit a legrosszabbtól, ha

mindenek dacára mégis formás a lába, a cipője jól ápolt és legalább harminc korona bolti árról tesz tanuságot.

A vágyakozó urnak sem a lába, sem a cipője nem volt formás. De azért nem rettent meg a nő lesujtó pillantásától. Föl volt készülve a harcra; tudta jól, hogy ő nem szép ember; régen lemondott ő arról, hogy csak úgy szépség után belésszeressenek a nők. Ő majd csak úgy a maga módja szerint küzd és kapaszkodik — így is siker koronázhatja buzgalmát. Mindenekelőtt tovább is vágyakozón bámulta a nőt és amikor az ismét feléje nézett, ő is ideges pillantást vetett a lefüggönyözetlen ablakra és haragosat az ablaknál ülő urra. Talán így sikerül majd némi szimpátiát kiérdemelnie, — már ami a szimpátiát illeti, mert a világ dolgai nem éppen csak a szimpátián fordulnak meg... És vágyakozó tekintete mögött továbbra is efféle gondolatok lengedeztek: te édes, te drága, te szegény, aranyos nő, nő, nő...

De már jelentékenyen megcsökkent erővel tudta ezeket az apróságokat gondolni és érezni, mert már a harmadik, sőt negyedik lesujtó és utálkozó tekintetet kapta a hölgytől. Az embernek végre is elfogy a jóindulata. Kissé már meg is szeppent, kissé boszankodott is már. A belső érzései és gondolatai már aligha festették szebbre az arcát, mert körülbelül ilyenek voltak már: te szép, te finom-alaku nő, te büszke, gőgös, pöffeszkedő teremtés, te aranyos, te gonosz, te utálatos nő...

Hívtá a szivarosgyereket. Erélyesen csöngetett a gyűrűjével a vizespoháron. És kemény, szigorú hangon kiáltott. Vett magának egy szivart; rágyújtott. A szivarosgyerek a harminc fillérből hatot vissza akart adni. Ő főlényes pózzal legyintett, hogy tartsa meg. Ha azonban ezt is célzatosan tette, akkor határozottan pechje volt, mert a hölgy az egész szivarvásárlási művelet alatt nem nézett feléje, hanem újságot olvasott. A vágyakozó ur

most kifelé nézett az ablakon át, aztán váltogatta: hol a hölgyre nézett, hol ki az ablakon. Nézdegélte az ablak előtt elhaladó nőket, némelyiknek intett is a szemével, mosolyogni is próbált, ami kissé nehezen akart sikerülni. Mikor aztán két pajkos, lompos leány, akik valószínűleg minden kávéház-ablakon benevettek, sőt grimaszokat is mutogattak, ránevetett, ő fürge örömmel mosolygott rájuk vissza és a szemével hencegően kacintott, hadd lássa az a pöffeszkedő teremtés, hogy neki azért is jól megy, ha akarja.

Most azután szerencséje is volt, mert látta a nő, hogy kifelé mosolyog és huncutul kacint. De hát hiába, most sem adott még semmi agit, és ha nem is nézett már oly megvetően, viszont egész közönyösen bámult néha-néha rá, ami még rosszabb volt, mintha gyűlölködött volna.

A hölgy ismét fölnezt a fali órára. Félhat volt. Megint boszusan pislantott az ablakra és a hasznavehetetlen, kaján függönyre... A vágyakozó ur elkezdett a jobblábával gyors tempóban harangozni. Kissé tünődött, hogy mit is tehetne még a saját érdekében. A következő trükk hamarosan megvolt: fizetni fog. Kiáltott a fizetőnek. Elővett egy százkoronást és azzal fizetett. A hölgy egy pillanatra feléje nézett, de rá nem, csak a százkoronásra. Kedvező hatásnak semmi nyomát nem lehetett rajta látni. A vágyakozó és immár boszus ur kissé fölvidult a saját pénzének szemléletén és mialatt tömte a tárcájába a husz- és tizkoronásokat, mintegy lelkileg morgott: kéne? úgy-e, kéne belőle?... No, lehetne róla csevegni. Végeredményben aztán mégis csak elszégyelte magát; szégyelte már haszontalan és gyerekes manipulációit és amint látta, hogy milyen sok ezüstpénzt adott vissza az az ostoba főpincér, hirtelenében éktelenül dühös lett; elsősorban a főpincérre és minthogy már benne

volt a dühben, a nőre is szörnyen dühöngött; már nem is tudott ránézni hosszasan, csak rövid, hegyes pillantásokkal döfködte. Most már szüntelenül, mintegy ideges ütemre — a jobblába elállíthatatlan harangozására — ilyesmik hánytorogtak az elméjében: utálatos, gonosz nő, kegyetlen, aljas nő; jaj, jaj, jaj, meg tudnám fojtani!...

A vágyakozó ur megnézte az óráját. Félhat mult nyolc perccel. Nagy, duplafődeles aranyórája volt. Kár, hogy ez is arany. Jobb lenne, ha ezüst lenne, vagy tula lenne, vagy vas lenne, enné meg a fene, mert ugys hiába arany... Még jó, hogy nem nézett oda az a gonosz nő. De hát már félhat elmúlt, nemsokára mennie kell. Hasztalan is minden kísérletezése. Nem reagál és nem reagál. Kár volt az időt lopni; jobb lett volna ujságot olvasni. Jobb lett volna inkább az utcán szaladgálni. Jobb lett volna az után a kettő után futni, akik bemosolyogtak; nem is voltak olyan csunyak. Hisz ezzel nem érdemes kikezdeni. Tulkövé. Csakis akkor lenne szép, ha kissé soványabb lenne és egy kicsit magasabb lenne. És ha a haja is feketébb lenne.

Most már állandóan dühös, gyűlölködő és sértő tekintettel nézett a nőre, még a homlokát is ráncba vetette. Olyan volt, mint egy marásra kész fenevad... A hölgy változatlan közönyössége dühét mindjobban fokozta.

A hölgy képes-ujságokban lapozgatott, most már kíváncsi volt, sűrűbben nézett a vágyakozó ur felé. De mindig hidegen... Egyszer csak fölállt az ablak melletti ur, vette a kalapját, kabátját és indult. A hölgy egyszeriben szinte fölvidult, szinte kedveskedő tekintetet vetett a csinos, kellemes, sárga ablakfüggönyre és körülnézett pincér után... A vágyakozó ur most egyszerre beszüntette a harangozást; jobblábát térdben erősen behajlította, úgy hogy csak a cipőjének orra érte a

földet, a ballábát előre kivetette, jobbkezevel — a tenyerén — megtámaszkodott az asztal lapján; szóval a leg-támadóbb állásba helyezkedett. A hölgyre most rá se nézett, hanem nézett ki az ablakon, haragosan és elszántan.

A pincér föltűnt a közelben. A hölgy magához intette és halkán mondta neki, sikkesen mutatva az ablakra, hogy huzza be a függönyt. A pincér az ablakhoz lépett, megfogta a függönyt és lendített egyet a kezével jobbra. Egyszerre a félablak be volt fődve. A vágyakozó ur csak ezt várta. Ráordított a pincérre:

— Hé! Pincér! Mit csinál maga ott?

A pincér csodálkozva fordult meg.

— Igen, igen! Mit csinál maga?

— Befüggönyözöm, kérem, az ablakot.

— Mit? Huzza vissza mindjárt azt a függönyt!

Meg van maga örülve?

— Bocsánatot kérek, önagysága parancsolta.

— Micsoda beszéd ez! Még felesel. Aki azt akarja, hogy ne lássák, az maradjon otthon! Az ne menjen kávéházba. Vagy üljön hátra a kártyaszobába! Igen! Huzza vissza azonnal azt a függönyt!

A pincér visszafojtott indulattal, kérdezően nézett a hölgyre. Az ur még jobban dühbe borult, az arca egész vörös lett az indulattól:

— Hallja, ne szemtelenkedjék! Micsoda disznóság ez! Azonnal függönyözze ki az ablakot! Én ki akarok nézni!

A pincér visszarántotta a függönyt és sápadtan, elfojtott dühvel elsietett.

A vágyakozó ur nagyot lélegzett és dühtől remegő hangon szitkozódott, úgy, mintha mindez a pincérnek szólna, de eközben a nő felé vetette többször éktelen tekintetét:

— Nyomorult... disznó... aljas... aljas...

Aztán csak ott ült az asztalnál és zihált; az elkeseredéstől egész szomorú lett már a képe. Megnézte az óráját. Már mennie kellett volna. De csak ült tovább, szilárdan eltökélve arra, hogy akár egy órahosszáig is itt ül még, a dolgát is elmulasztja, nehogy az a gaz nő, aki bizonyára erkölcstelen céllal ül itt, behuzathassa a függönyt.

A KÉP

Egy nőt és egy férfit ábrázol. A nő háttal egy terméskövekből rakott, alacsony falhoz támaszkodik. A férfi a falon túlról áthajol a nőhöz, födetlen melle a fal peremén fekszik, fejét előrenyújtja és a nő arcára néz. A nő balkarja szabadon csüng, a jobbkarját föl-emelve, a homlokához szorítva tartja. Az arcát kissé elfordítja a férfitől. A ruházata egy halványan áttetsző lepel, mely szorosan hozzásimul a testéhez, öleli, csokolja, bújja a meleg testet és az idomokat, a legdiszkrétebb hajlásokat is, félig látni, félig sejteni engedi. A lepel a nő balmelle alatt ível a jobbvalra, a balmell teljes hamvas-ruganyos pompájában födetlen. Egy csokorkötés a balcsipőn nyugszik, innen lefelé a lepel kettényílik s a balláb is, föl egészen a combhajlásig, látható. A férfi is, a nő is, ifju, diadalmas szépség. A férfi kérleli a nőt. Tekintete vágyó, biztató, öntudatos. A nő arcán látszik az odaadás, a megérett vágyak és a szüzi szemérem édesbús harca... Mintha lágy, mámoros és megrészegető szavakkal ezt mondaná a férfi: Jöjj, én kívánlak, kívánlak és akarom, hogy az enyém légy. Jöjj, hiszen te is akarod, te is...

Ez a kép.

Előtte megállanak az emberek. Férfiak és nők, vének és fiatalok, kövérek és soványak, gazdagok és kopottak. És nézik a képet és egy nő ajkairól sóhajként száll el: ah, milyen gyönyörű!... Motyog egy szemüveges tanár: nagyon szép, nagyon szép... A hájas

ügynökné sóvárogva, szinte irigységgel mered rá... A kis, harmadosztályu gimnázista sunyin huzódik meg a felnőttek között, fehér arca meredt és álmodozva bámul duzzadó szemeivel. Néha szégyenlősen elhuzódik, más képek felé fordul, de nem lát, nem hall semmit, hanem a terem tulsó oldaláról is a képre sandít s csillogó szemeiben lángol az ismeretlen, meg-megsejtett gyönyörök sóvárgása. A szakállas ügyvéd társára, a szemüveges professzorra pislant s az ugynevezett »jelentős« mosolyra ereszti az ajkait és bólogat a fejével, mintha az ügyvéd kérdezte volna s ő most felelne: igen bizony; bizony, bizony. Egy kopasz háziur a kalapjával legyezi az arcát és az ajkai mozognak, mintha imádkoznék vagy csöndesen káromkodnék, a tekintetével pedig falatozza fejtől lábíg, lábtól fejig a nőt, mindig a nőt. Ha valaki hirtelen megkapná, megfordítaná és kérdőre vonná, talán nem is tudná megmondani, hogy a képen egy férfi is van, fal is van, zöld pázsit és kék ég is van... Egy fiatal bölcsész leánytársának a művészi meztelenségről tart előadást és heves meggyőződés hangján erősíti, hogy a művészi meztelenség soha »bűnös« gondolatokat és érzéseket nem kelt az emberben, azt mindig szent áhitattal nézzük és gyönyörködünk a vonalak lágy hajlásaiban, a meleg, üde színekben, a színes, üde melegben és így tovább s mikor kifogy a hazugságokból, amelyeket csak nem régen tanult az esztétikában, az egészszet dadogva újra kezdi, csak hogy tovább maradhasson a kép előtt, mely az agyában lomhán szunnyadozó buja vágyakat ver föl... A hájas ügynökné gyönyörűségét csak az zavarja, hogy az imádkozó háziurban még jobban gyönyörködik.

És én már óvakodom, hogy a képre pillantsak. Engem bús melankóliába ejtett ez a kép és most nézem, bámulom ezt a tömeget, csodálkozom mindnyáján...

Most megjelenik egy férfi és egy nő. Karonfogva jönnek. Hosszu, vékony, száraz és egyenes alak mind a kettő. A fejük kicsiny, az arcuk fakószürke és mérges vonalakkal határolt, mintha ezt a két fejet agyagból mintázták volna egy elkeseredett szobrász, akinek kevés volt már az agyagja.

Olyanok, mintha testvérek volnának, pedig férj és feleség.

— Nini, a piszkafa-házaspár, — gondolom magamban.

Egyenesen a kép elé mennek, megállnak előtte és bámulják.

Egy-egy a többiek közül észreveszi őket, nagyot, kellemetlenül csodálkozik rajtuk és gúnyosan néz körül — ha társa van, megböki és vigyorog.

... Én nézem és bámulom ezt a tarka tömeget és bizarr vágyu feszeget, szeretném hangosan kiáltva megkérdezni őket:

— Vajjon miért nézitek e képet? Hát gyönyörűség ez nektek? Te kopasz, tömpe orru háziúr, te penész-képű professzor, te duplatokás ügyvéd, te kis fehér filozopter és te idétlen leány s te hájas ügynökné! Hát gyönyörűség nektek látni, bámulni azt a férfit, azt a nőt? Akik oly szépek, oly istenien fölségesek, amilyeneket ti megálmodni sem tudtok. Nem fáj a szívetek, ha azt a férfit és azt a nőt, az erőt, a szépséget és azt a szerelmet, a diadalmas szerelmet látjátok és aztán magatokat, a férfaitokat, a nőiteket, a ti szeretkezéseiteket megnézik, akik olyanok vagytok azok mellett, mint a rongyok... Ostobák! Nézzétek meg inkább ezt a piszkafa-házaspárt, és kacagjatok, vagy nézzétek magatokat és sirjatok... Álljatok félre! Nem vagytok méltóak, hogy e kép előtt álljatok. Húzódjatok félre és várjatok, amíg jön egy üde, erős, gazdag

és gyönyörű szép pár, egy szép férfi és egy szép nő. És azok majd megnézik ezt a képet bátran, gyönyörrel és büszkén. És ti sárgultok és elepedtek az irigységtől. Őket látván és bizony-bizony csak az az egy vigasztok lehet — sápadt, szomoru és vágyódó emberek —, hogy talán ők is épp oly boldogtalanok, mint ti. Hiszen ők is emberek és minden bizonynyal boldogtalanok...

Feszeget a vágy, hogy ezeket kiáltsam nekik.

És most az agyagszín-képű nő megcsípi az ura kabátját, ránt rajta egyet:

— Jöjjön már! Csak nem akar itt állani estig...

— Hát neked ez nem tetszik? Hát neked nincs érzéked? Téged nem érdekel a művészet?...

A piszkafa-asszony keserves, gyűlöletes pillantást vet a képre és elszántan vágja ki:

— Nem! Nincs! Utálom az ilyen erkölcstelen képeket.

A LIFTES LEÁNY

László már két hét óta lakott egy nagy bérház negyedik emeletén, egy kis hónapos szobában, amikor egyszer eszébe jutott, hogy a liften fog felmenni. Megnyomta a portásnak szóló villanyos csengő gombját, mire megnyílt a kapualatti tejüveges ajtó és egy tizenhétévesnek látszó kis, kövér leány lépett ki rajta. A kisleány, tekintetét a földön futtatva, friss lépésekkel sietett a lifthez, felnyitotta annak ajtaját és megállt várakozón, hogy előbb László lépjen be. Lászlóra oly hirtelen zudulással hatott a bájos jelenség, hogy zavarában udvariatlan lett és ahelyett, hogy a leányt tessékelte volna be maga előtt, ő lépett először a liftbe.

Beszálltak, a leány megindította a liftet; a sodrony mellett állt és szándékosan hátat fordított Lászlónak. Leginkább azért, hogy semmi oka ne támadjon némi piruló megzavarodásra. László a leányt vizsgálta. Első ránézésről fogva szépnek és vértforralóan kíváncsnak találta, Mikor már a harmadik emelet táján emelkedtek, a leány — mintha valamire érdeklődve nézne — az arcát kissé László felé fordította. Tudta, hogy László látni akarja az arcát, engedte tehát, hogy kissé lássa. László most valóban láthatta is a profilját és pompásnak találta. Szólni is akart a leányhoz, de úgy érezte, hogy tulajágosan erős hatással van most rá a leány érzéki lénye, emiatt tehát inkább hallgatott. Hallgatott, mert nem akarta magát semmi elhárításnak kitenni. Azt gondolta, hogy majd máskor, könnyebb hangulatban, a nyájas válasz biztos reményével szólhat a leányhoz. Mert az első megszólításnak frissnek, könnyednek és a légység mögött is vidám erőből duzzadónak kell lenni, nem sza-

bad, hogy az első megszólítás percében a vágy reszkessen az emberben.

A lift megállt, fent voltak a negyedik emeleten. A leány kinyitotta az ajtót és kilépett a folyosóra. László is kiszállt, kint állt egy darabig és nézte a leányt. A leány visszalépett a liftbe, betolta a lift ajtaját és már ereszkedett is lefelé. Mielőtt elsüllyedt volna László szemei elöl, a lift üvegfalán át Lászlóra tekintett, László most félénken mosolygott; félénken, mert nagyon-nagyon megkívánta az édes kövérke leányt és már nagyon fontosnak érzett mindent, ami kettőjük közt történik. A leány arcát kigyujtotta a László mosolya és ő is mosolygott. Mosolygott, hogy a tüzes pirt enyhítse. És mosolya szelid volt és jóakaróan biztató is. A lift lesüllyedt, a leány pirral és mosollyal az arcán eltűnt László elöl. László szemei beleraggyogtak a lift helyén támadt ürességbe, ujjongva fellelegzett és fantáziálól reménységgel tért a szobájába.

Csöngetésére másnap már mosolyogva jött elő a kis liftes leány. László köszöntötte és bizalmasan nyujtotta feléje a kezét. A leány odaadta lágy, meleg kezét és amikor a liftet felnyitotta s előre belépett, biztatóan, bizalmaskodva szólt Lászlóhoz:

— No, győzzön!

Bent néhány nyájas, tréfás, egyszerű mondatot váltottak. László boldogan vált el a leánytól és felsőhajtott:

— Végre egy édes, gyönyörű nő! Annyi keserves keresés és küzködés után! O, bizonyos, hogy az enyém lesz. Az enyémnek kell lennie. Bizonyos, hogy már a boldogság előszobájában állok, csak még várnom kell egy kissé a bebocsáttatásra.

És sokáig feküdt hanyatt a diványon és képzelődött a leányról. A legnekemvalóbb nő! — így állapi-

totta meg. Finom fehérbőrű, gömbölyű testű, szelid, gyengéden ajánlkozó; bizonyosan már szerették és bizonyos, hogy könnyen szeret. Egyszerű kis liftes leány, nem komiszgögű, hiábakívánt uri kisasszony. És egész lelkével, szívével átfogta, átölelte, a képzeletébe szívtatta a leányt és soha el nem mulón zárta őt az emlékezetébe... Feküdt, egyik karját a keblén pihentette, a másikat ernyedten lógatta le a diványról és amint a testét, egész fizikai valóját kéjesen eleresztette, úgy minden buja reménykedését szabadjára bocsátotta.

A harmadik napon nem a leány jött a liftet kezelni, hanem a portás felesége, egy idősebb, kövér asszony. László elfordult az asszonytól és inkább a lefelé futó korlátokat nézte. És bánta, hogy napjában csak egyszer jár haza és emiatt eddig még csak kétszer látta a leányt. Ma már bizonyára nem is láthatja, a mai nap már elesik, egy nappal már késik a boldogság, És megkérdezte az asszonyt:

— Hol van ma a leányka?

Az asszony gyűlölködően felelt, szavai mögött fekete indulatok forrtak:

— Az a szép mákvirág? Valahová elcsavargott megint. Ha csak be nem osont itt a házban valamelyik szobaurhoz.

Lászlóban lobogó öröm gyult fel e szavakra. Tehát buja, szeretkező nő! Ez mindenesetre nagyszerű és imáandó. Szerethetni fogom tehát. Szeretem én is, azután majd megörzöm, átfogom, megtartom.

A következő napon ismét a portásné vezette a liftet. László nyugtalan lett. Sok csalódására, tört vágyaira, fájdalmas küzdéseire gondolt. Az asszonyhoz nem szólt semmit. Amint felért a szobájába és néhány percig izgalmasan sétált fel-alá, érezte, hogy nem tud maradni, mennie kell, látnia kell a leányt. Távozott, lement a lépcsőn és megállt a ház kapujában. Itt állt, majd le-

fel sétált. Körülbelül egy óra hosszat sétált már, amikor találkozott a leánnyal. A leány boltba ment. László megszólította. Pár szót váltottak mindössze, mert a bolt közel volt a házhoz és a leánynak sietnie kellett. Hogy mikor találkozhatnak, erre a kérdésre sürgette László a leány válaszát. A leány hirtelen zavarban volt, nem tudta hamarosan rendbe szedni elméjében a dolgait. Nem tudom — mondta. És még azt is mondta, hogy a napokban elmegy innen, cukrászdába megy elárusítónőnek; holnap sétáljon László többször a kapu előtt, majd csak találkoznak. Akkor aztán már meg tudja mondani, hogy melyik cukrászdába fog belépni.

Másnap László sokáig sétált a kapu előtt, a leányt azonban nem látta. Végre felment a lakásába. Liftet ment, a portásné vezette a liftet. Megkérdezte a portásnét:

— Hol van a kis liftes leány?

— Elment, kidobtuk — volt az asszony nyers válasza.

László kissé meghökkent. Bajnak érezte a leány távozását, de azt gondolta, hogy a távozás csupán zavarja, rontja, nehezíti a dolgot, a leányt azonban mégis meg fogja keresni és meg fogja találni. El is felejtette tovább kérdezni az asszonyt, hogy hát hová is ment a leány.

Fent a szobájában már kedvetlenül és kevesebb reménnyel elmélkedett a dologról. Mert mi lesz, ha mégsem találja meg a leányt? Nyomorult, nagy fájdalom lesz az az ő boldogságra szomjas lelkének. Huzódnék tovább ez az undok, vérig unt, keserves nélkülözés, ez az új színes remény eltűnne végleg, nem lenne a nő, aki buja és engedékeny, forró ölü; aki szereti a szerelmet, aki a szívével szeretné őt. És maga elé képzelte a nő gyermekies, tejfehér arcát, biztató mosolyát. És úgy tudta, hogy a leány már kívánta is őt, már

szerelem is volt az, ami mosolygó szemeiben felcsillant. Ó, hogy is akadáhat most már a nyomára!

Még aznap megkérdezte a portásnétól, hogy hová ment a leány. A portásné azt felelte, hogy fogalma sincs róla, nem is törődik vele. Másnap a portástól próbált valamit megtudni. Sikertelenül. Azt tervezte azután, hogy sorra járja a budapesti cukrászdákat. Elmegy valamennyibe, így esetleg megtalálja a leányt. El is kezdte a kutatást, néhány nap alatt nyolc-tíz cukrászdát bejárt, de a leányt nem látta egyikben sem. Le is mondott erről a tervéről.

Szerencsétlennek érezte magát, busongott a leányról és csökkent kedvvel és reménnyel kezdett új nők után kutatni. Sokat megnézegetett, mosolygott is néhányra, eggyel-kettővel megismerkedett, de senkit oly szépnek, oly kíváncsnak és oly édesen kínálkozóan nem talált, mint amilyen a kis liftes leány volt. Sokszor elábrándozott róla és úgy tudta, hogy soha sem is fogja őt elfelejteni. És mindig tragikus csapásnak fogja érezni, hogy kitárt karjai közül röppent el az isteni boldogság. Oh mily szép is lett volna, ó milyen nagy dolog lett volna: csak pár hét is a förtelmes küzdelem, a fogcsikorgató sóvárgás és a sóhajos boldogtalanság nélkül!

Vajjon lesz-e valaha is valamije, ami felér azzal, ami ez a dus szeretkezés lett volna!... Alig!... Vannak nőarcok, melyeket ha meglátunk, már megremeg a szívünk. Talán azok az arcok, melyek egy édes, lelkünk tudattalan mélyébe örökre belérögzült gyermekleánykéához hasonlítanak, aki iránt kicsiny korunkban először gyultunk korai, szomorú gerjedelemre. Ez a leányka nem fog eszünkbe jutni soha, de a nőket, akik hasonlítanak hozzá, ha csak egy jó — vagy egy gonosz — szót is szoltak hozzánk, ha csak egyszer is a szemünkbe néztek, nem fogjuk elfeledni soha, soha...

MARISKA ÉS JÁNOS

Mariska pincérlány volt, tizenegyle éves volt és szép volt. Egy nyári és éjjeli mulatóhely vendéglőjében volt pincérlány. Szeszkes italokat és ásványvizeket hordott a vendégeinek, ivott velük s ő szedte be a vendégektől az elfogyasztott ételek és italok árát. Fekete bluzban, fekete aliban és fehér csipkés köténnyel, a hájában egy fehér őszirózsával sürgölődött az asztalok körül és mosolygott a vendégeire.

János bankhivatalnok volt és költő. Csinos, kelles külsejű fiú, mélytűzű és ábrándosan tekintő szemekkel. Amikor János a vendéglő terraszszerű emelvényén először szétekintett, szeme a Mariskáéval találkozott. Mariska szendén, tiszteletteljesen mosolygott. Ez volt a vendégszerző mosoly. És János leült a Mariska asztalához.

Miután János a pincérnél megrendelte a vacsoráját, Mariska az ő kedves hangján szerényen, sőt egy nagyon kicsi zavarral megkérdezte:

- Milyen italt parancsol?
- Valami bort hozzon, kis aranyom!
- Igyunk egy üveg »Leánykát«. Jó lesz?
- Helyes. Igyunk »Leánykát.«

Mariska »Leánykát« ivott Jánossal. (Kevés bort töltött magának és sok vizet.) De Mariskának még két asztala volt. Az egyiknél egy nagyobb társaság ült, aszszonyokkal, a másíknál egy idősebb bácsi borozgatott, Mariska még az első pohár »Leányka« közben otthagytá Jánost, ezekkel a szavakkal:

— Ne haragudj, édesem, át kell mennem ahhoz a majomhoz, nagyon jó vendégem. Majd visszajövök. Tudod, az üzlet... Őt korona borraivalót szokott adni. Majd visszajövök...

János belátta, hogy Mariskának igaza van, át kell mennie ahhoz a vendéghez, aki őt korona borraivalót szokott neki adni. De mégis úgy érezte, hogy ő most be van csapva... Már tegeződött Mariskával, szerelmesen nézett a szemébe és Mariska gyöngéden mosolygott vissza, egyenesen bele az ő sóvár tekintetébe. De mégis úgy érezte, hogy meg van csalva; sőt annál inkább meg van csalva, mert már oly édesen néztek és mosolyogtak egymásra.

*

Mariska minden este vidáman és mosolyogva sürgött-forgott a három asztala körül és leült hol az egyik vendéghez, hol a másikhoz. Vendégei csaknem mindig voltak, mert ő volt a legszebb és a legfiatalabb a pincérnők között. És a sok vendég mindig éhezett és szomjazott Mariskára. Jöttek esténként belülről a városból, a nagy zürzavarból, a napi szintelen, koptató munkájuk után; a megszokott, megunt emberek, hivataltársak és ügyleti felek, kávéházi cimborák köréből; némelyik talán a családja mellől. És keresték Mariskát és leültek vele inni, beszélgetni és vágytak rá. Éhesek és szomjasok voltak Mariskára. A mosolyára, a friss leányhangjára, a kedvességére, a hizelgésére, — még ha tudták is, hogy az csak hizelgés. (Ha nincs más, jó a hizelgés is, ez a sovány lelki koszt...) Némelyik csupán csak a testére vágyott, egyébre semmire. Mert vannak ilyen férfiak is. Ezek a silányak, de ezek az erősek. Jöttek esténként a férfiak, megálltak a vendéglő terraszán és fürkészve keresték a barátnőjüket, aztán

ittak, költek, nagy borraivalókat adtak, veszekedtek és tülekedtek, éjszakáztak ezek a vágyódó, éhes és meggyötört férfiak... Mind jól voltak öltözve, panamájuk, felöltőjük, aranyláncuk, gyűrűik voltak, de lélekben olyan megrongyolódottak voltak. Lelki szegények voltak. Olyanok voltak, mint a kivert, nagyon megzavart kutyák, amikor a városból érkező, ott a terras szélén megálltak és köröskörül szimatolództak.

Es Mariska nagy üzleti ügyességgel kezelte a vendégeit. Mosolygott rájuk, érdeklődött a dolgaik iránt; egyszerűen és az őszinteség teljes látszatával közölt magáról apróságokat, félig-meddig intimitásokat s valamennyiöket kellemes, lágy kötelékekkel, mintegy finom — de erős és tartós — selyemszálakkal kapcsolta magához.

*

János másnap is kiment a mulatóba és várta, hogy előbb Mariska mosolyogjon rá. És előbb Mariska mosolygott. Pajzánul, ígérően, mindent ígérően. Ez volt a vendégmegtartó mosoly. János leült és egy üveg »Leánykát« rendelt Mariskánál.

Egy tubarózsa volt a János gomblyukában, a szára ezüstpapírral volt körülcsavarva. Mariska elkérte a tubarózsát, a keblére tűzte és odaadta Jánosnak az őszirózsát a hajából. Körtét vétetett magának Jánossal — egy darab ötven fillér — beleharapott és nem ette meg. Végül egy szerencse-koronát kért. Viszonzásul, amikor János elment, elkísérte őt egy darabig, karonfogva ment vele, azt mondta neki, hogy »te vagy az én barátom« és elváláskor — oly helyen, ahova már nem hatolt el a villanylámpák fénye — odatartotta az ajkát Jánosnak, melyet az hevesen csókolt meg tizszer. Mariska vissza-

csókolta őt egyszer a képén. János tíz csókot adott a szájra, ezért egyet kapott a képére.

Ez este János szívét kellemes, büszke érzések simogatták, a gondolatait, melyeknek tárgya Mariska volt, jó, meleg meglelégedések kísérték... Most már tervei voltak Mariskával. Sőt már tegnap is voltak tervei. Persze, ezek a tervek a vágyak és homályos, még rendbe nem szedett gondolatok körén túl alig léptek. Ha el kellett volna szándékait valakinek mondania, vagy le kellett volna őket írnia, akkor jutott volna csak ő maga is tiszta tudatára annak, hogy a tervekkel a dolog így áll:

Tegnap az volt a szándéka, hogy valamelyik nap, amikor hangulata lesz hozzá, megszerzi Mariskát — ha ugyan lehet — olyan módon, ahogyan a pincérnőket általában szokás. Iszik vele reggelig, kerülgeti a célját: reggel, záráskor, megvárja, pénzt ígér neki... Ez volt a tegnapi terve. Ma ez a terv lényegesen módosult, sőt talán azt is mondhatni, hogy egészen mássá alakult át. Terve volt most már foglalkozni Mariskával, udvarolgatni, kedveskedni, mesélni neki, csókolgatni őt, gyöngédnek lenni hozzá és így szeretni meg őt, mert így többet nyer el, mint amugy... János erre a többre vágyott, mert Jánosnak, aki bankhivatalnok volt és költő, mélytűző és ábrándos tekintetű szemei voltak és nagyon, nagyon vágyott arra, ami magasztos, ami szép, ami lélek.

*

János már egy hét óta ismerte Mariskát. Minden este künn volt a mulatóban. Néha beült a vendéglőbe, máskor csak a kávéházba ült egy pikolóra s ilyenkor csak rövidebb beszélgetésekre találkozott Mariskával. Körülbelül minden másnap leadott egy szerencse-koronát. Szótte, bogozta a viszonyt, miközben Mariska oly változékony volt, »mint hold képe a hullámzó vizen«.

Hétfő volt, hideg volt az idő, ezért a mulató egészen néptelen volt. János unatkozott. Mariskával nem találkozhatott, mert őt, amint megérkezett, elfogták rá várakozó vendégek és most iszik velük a szeparében. Tegnap meg minden ok nélkül nagyon hideg volt hozzá Mariska. Sok oka volt tehát Jánosnak, hogy ezen az unalmas hüvös estén fekete melankólia szálljon a lelkére és ezuttal újból — amint már oly sokszor tette és még tenni fogja — megállapítsa, hogy sivár és gyötrelmes az élet... Vágyunk, vágyunk valamire s ha nem érjük el azt, amire vágyunk, szenvedünk. Ha meg elérjük, csatlakozunk s nyomban új vágyaink támadnak. S a vágyaknak ez a játéka soha meg nem szűnő, szakadatlan, végnélküli. Az élet tehát elejétől végig egy sisiphusi pálya... Ezt gondolta János. Furcsa, hogy most gondolta ezt, mikor nagyon vágyott valamire és még ezt a vágyát nem látta beteljesülve, de mégis ezt gondolta... Gondolt azután még sok mindent. Persze, Mariska volt az ok, a tárgy, a végcél. Az idő, az unalom csak mint észbejuttatók szerepeltek, mert hej! milyen gyönyörűen érezheti magát az ember borus, esős időben is, egészen néptelen helyen is, — egy kedves, szép nővel, aki őt szereti.

Mariska most másokkal mulat a szeparében. Hízeleg másoknak. Talán igaz szívből kedves hozzájuk. Hozzájuk dörzsölődik, mint a kis macska. Azok átölelik, talán az ölkébe ültetik. Ő talán meg is hagyja magát csókolni. Talán ad is csókot, talán reggelre egészen az övéké lesz... Nem jó ezt elgondolni!..., De talán még sem lesz egyiké sem. Csak ígér, ígér, szimulál, pumpol és végül mindenkit becsap. Vajjon egyáltalában volt-e már valaké? Olyan üde, friss, lányos, mintha még szűz lenne. Azt mondják, — János már tudakozódott, — hogy minden reggel egyedül megy haza az üzlet-

ből... Az ő tréfás gyanúsításaira mindig olyan válaszat adott, hogy — nem lehet!

Könnyen megtudhatta volna ezt János, csak meg kellett volna próbálnia, úgy, ahogy legelőször tervezte. De ő inkább akarta magát bizonytalanságban hagyni, ha már érzéseket pazarolt Mariskára. Meg aztán egy kicsit meg is akarta ő tenni azt a próbát, de egyik napról a másikra halogatta.

*

Egy hét múlva esett az eső. (Nagyon szomorú az esős nyári este!) Mariska beteg volt. Mikor meglátta Jánost, komoly arccal, mosoly nélkül ment hozzá, rá támaszkodott a vállára és panaszkodott, hogy nagy fájdalmak vannak, elrontotta a gyomrát.

— Bizonyára sok szeszes italt ittál — mondotta János.

— Igen.

— Mért iszol annyit? Mért nem vigyázol magadra?

— Mert muszáj. Abból élek, hogy iszom a vendégekkel.

Később annyira rosszul lett Mariska, hogy kérte Jánost, vigye haza kocsin.

— Valaki már megígérte, hogy hazavisz, de én inkább megyek veled. Majd elszököm úgy, hogy nem vesz észre — mondta — és, bár nagyon beteg volt, mosolygott, mert jól esett neki, hogy valakit most be fog csapni.

A konflis lassan dőcögött, az eső beszitált Jánosra és Mariskára. Mariska egészen hozzásimult Jánoshoz, elkérte annak a felöltőjét, beléje burkolózott, de még akkor is vacogtak a fogai. Mikor a kocsi egyetlen zökkenet, fájdalmasan fölajdult. Ráhajtotta a fe-

jét Jánosra és nagyon panaszkodott a fájdmairól. Tegnap éjjel is nagyon rosszul volt, — mondta. Egész éjjel jajgatott, a papája és a mamája se tudtak miatta aludni. Nagyon sokat szenvedett, — mondta, — ma napközben egy kicsit jobban volt, de este megint rosszabbul lett. János mondogatta, hogy »szegény Mariskám«, »drága aranyom« és egész uton csókolgatta az arcát, az ajkait, a fülét, szemét, vállát és haját és szitta a hajának illatát. Mariska gyöngéden simult Jánoshoz, jólesően tűrte a csókokat s mikor János hosszabb szünetet tartott, ő nyújtotta csókért az ajkait. És János lelkesen, hosszan, erősen szivta a láztól tüzes, reszkető ajkakat.

*

Másnap megint hazavitte János Mariskát kocsin. Harmadnap is. Mariska most már sokkal jobban érezte magát. Egész uton vidám volt, nevetett, pajkosságokat beszélt a vendégeiről, a János csókjainak ellenüksze-
gült, el akarta őket háritani, néha egyet-egyet lanyhán csókolt vissza. János, mint valami finom készülék, fölfogta ezeket az árnyalatbeli különbségeket és erősen reagált rájuk. Egyszerre elérzékenyedett s attól kezdve szótlanul ült Mariska mellett. Csak annak egy-egy kérdésére válaszolt igennel vagy nemmel, vagy ha az valamit elbeszélt és közben sűrűn mondogatta, hogy »tudod? — tudod?« — János rámondta, hogy »igen«.

Gyönyörű szép, teliholdas éjszaka volt. Teljes pompájában ragyogtak a csillagok és a felhő-alakzatok, amint a hold előtt elsiettek, fantasztikus, repülő hóhalmoknak látszottak. János nézte az eget és arra gondolt, hogy milyen jó volna forró testével, lelkével azokba a hideg, ezüstszerű hóhalmokba beledőlni.

Mariska talán észrevett valamit Jánoson, mert most ráhajtotta fejét a vállára...

Mikor az M.-utcába befordultak, — ott lakott Mariska a 12-ik számú házban, — a sarkí kávéház elől egy férfikiáltás hallatszott:

— Mariska!

— Az apám! — mondta Mariska és fölkapta a fejét János válláról, kezét nyujtott Jánosnak, a kocsi megállt és ő leszállt a kocsiról. Most persze elmaradt a bucsucsók, de elmaradt a kapupénz is, — némi kárpótlásul.

János félszemmel megvizsgálta az öreget. Már előbb, mielőtt kiáltott, látta őt, amint az ócska kis kávéház teraszkerítéséhez támaszkodva a pincérrel beszélgetett. Vérmes, haragosképű ember volt, totyakos léptekkel haladt a lánya mellett. Az arca hasonlított a Mariska kedves leányarcához s ezt János nagyon kellemesnek találta.

János ezt gondolta: »Most három óra s az öreg itt beszélget a kávéház előtt. Biztosan eddig benn ült. Mikor kel föl? Valószínűleg délben. Tehát valószínűleg a leánya tartja el.«

Azután fölnézett az égre... Oly hangulatos, oly szép az a nyári csillagos ég, hogy ha az ember belebámul, attól is majd megszakad a szive.

Mariskát megdorgálta az apja:

— Ki volt az a fiatalember?

— Ki volt... Fiatalember volt. Vendégem.

— És miért feküdtél rajta?

— Nem feküdtem rajta. Almos voltam, kissé ráhajtottam a fejem.

— Nem feküdtél rajta?... Hiszen egészen rátehénkedtél, gyalázatos!... Vigyázz magadra!..., Eleget prédikáltam már...

Es tényleg eleget prédikált már. Mondogatta: »Ma-

riska, vigyázz magadra!» és »Össze ne add magad holmi fiatalemberrel!«... »Nehogy aztán valami utolsó személy legyen belőled!«... »Az embernek meg kell magát becsülnie, hogy mások is megbecsüljék«... És sok más efélet mondogatott az apja Mariskának. Nem annyira az erényét féltette (ami talán már nem is volt meg), hanem inkább arról ábrándozott, hogy milyen jó lenne, ha valami gazdag ur eltartaná Mariskát, sok pénzt adna neki és mindnyájan megélnének. Jó élete lenne neki is, meg az asszonynak is, meg Mariskának is így volna a legjobb. Bizony!... Vele — szegény fejével — még az is megeshetik, hogy öreg napjaira éhen vész. Most sincs keresete... Főleg a fiatalemberektől óvta nagyon a leányát. De bajos volt magát megértetni a leánnyal, mert mégis az ilyesmit nem lehet egyszerűen, nyíltan megmondani. Nehéz dolog ám ez! Nincs hozzá az embernek pofája... De Mariska okos leány volt, ő mindent igen jól megértett.

*

Másnap nagyon kedves volt Mariska. A betegségnek már a nyomai is eltűntek. Az arca üde, piros volt. (Még nem tudta rózsáit leszedni az éjjeli élet.) Hazafelé Jánossal az egész uton kacagtak, tréfálkoztak. Volt csók, sok és finom. Mariska elbeszélte, hogy tegnap a papája megdorgálta. De vidáman, kacagva mondta el ezt is... Elmondta, hogy tegnap otthon kenyeret süített a mamája, ő is segített. Dagasztott is. Házi kötényt kötött maga elé és fehér fejkötőt a fejére. »Olyan voltam, mint egy kis gazdasszony« — mondta. »Szerettem volna, ha láttál volna...«

— Milyen szép az idő, milyen jó lenne egy kicsit még kocsikázni, — mondta később.

— Hát kocsizzunk.

— Nem lehet. Ilyenkor már haza muszáj mennem.

— Legalább lefekszel szépen idejében s jól ki-
alszod magad, — vigasztalta János.

Mariska sóhajtott:

— Azt hiszed, olyan kellemes az embernek haza-
menni!... Bár soha se kellene hazamenni.

*

János döcögött hazafelé a konflison. És elgondol-
dolkozott.

— Ma nagyon kedves volt. Talán ma utoljára volt
ilyen kedves, ilyen házias. Utoljára... Holnap már nem
lesz az, aki ma volt. Holnap már kevesebb lesz, holnap-
után még kevesebb lesz, egy év múlva már nem lesz
semmi... Találkozni fogok vele majd egy éjjeli mula-
tóban, de az már nem lesz ez a Mariska. Ez akkorra
már meghalt, eltemettetett. Az egy más Mariska lesz,
egészen más. Mindaz, ami most még benne magasztos,
ami fönséges, ami boldogságot adó, ami még mind van,
megvan, — akkorra elpusztul, megsemmisül... Ta-
lán ma volt utoljára ilyen kedves, házias, leányos... Már
most is mennyi van benne a romlott nők tulajdonságai-
ból!... S ő megy a maga útján, mint ahogy az ember
mind megy, az ember úgy megy, mint ahogy ez a konflisó
megy az uton, amerre a kocsis hajtja. Az élet, a nagy
kocsis, ostorral kezében ül a bakon, ráterel bennünket
az utunkra, néha szép szóval, gyöngéd fordítással, más-
kor pár ostorcsapással — és hajt bennünket rajta vé-
gig-végig... Mindenki megy a maga útján. Mariska is
megy a maga útján.«

Ezeket gondolta János és mire mindezt végiggon-
dolta, akkorra már nagyon szomoru volt. Olyan nagyon
szomoru dolog is valami szépről, valami nagyon ked-
vesről azt tudni, hogy ez most utoljára volt, többé nem

lesz már soha. Szomoru még a közönyös, még az életelen dolgok elmulása is és szomoru bármitől, amit az ember megszokott, elszakadni. Ha egy ismerős, naponként látott követ a házunk tájékáról elvisznek messze, nagyon messze, hogy az ember többé soha sem láthatja, s ha ezt jól elgondolja az ember, talán sirva fakad... Talán még a megszokott fájdalomtól való elszakadásba is belevegyül valami szomoru elem.

Es János most szeretett volna leborulni és kimondhatatlan keservesen és nagyon sokáig sirni. De nem tudott. Valahogy nem volt diszponálva a siráshoz.

Hanem elhatározta magát, hogy bemegy egy kávéházba és ott leissza magát sörrel a sárga földig.

A HIVATALNOK

Gázvilágos teremben, a falhoz simuló magas íróasztal mellett állva dolgozik. Előtte egész halom számla, levél, cheque-lap, és ő lassan, vigyázva folytatja gépies munkáját, a regisztrálást. A számlákra, levelekre egymásután ráírja a főkönyvi lapszámokat, melyeket a halmazokban heverő kisebb-nagyobb zöldkötéses könyvekből, a regiszterekből keres ki. Unalmas, tompító, vágyakat sorvasztó munka ez... És ő ezt a munkát végzi egész nap, reggeltől estig, és minden nap, reggeltől estig....

És — oh jaj! — már egészen szépen türi a munkát, már alig-alig is lázong....

Lassan, kimerően mozog már a teste, inkább csak a két karja működik, a feje alig billen. Fényesfekete, dushaju ez a fej, az arca tüzesen piros, a szemei kicsinyek és izzók, a szemhéjai kissé megvörösödöttek, alattuk egy-egy mély, fáradt vonás...

A hatalmas malom gépeinek zakatolása egyetlen mélyhangu zugásba olvadtan érkezik ebbe a terembe... Ő már csak nagy ritkán hallja meg ezt a zugást, s ha hallja is, már egészen közönytől iránta.

Valamikor, amikor még pelyhedző bajszu ifju volt és erre járt a hatalmas malmok táján, keble valami csodálatos fájón-boldog remegéssel rezonált a gépek izgalmas dübörgésére, és apró, gyors és erős rezgésbe jött a vére, a szive, az agya, és szent ámulattal meredt a rettenetes alkotmányra, az óriási zugó-zakatoló malomra,

melynek aljában teherkocsik állottak, s apró, silány és csöndes emberek üzve, küzdve feszítették az izmaikat... Az ő reszkető érzése, mintha lázongás lett volna; valamely érthetetlen izgalom, amelynek alján sötét gyűlölethullámok kavargva áramlottak.

És megindult a malom elől lassan, terhesen. És lassan gyöngültek a zakatoló hangok, új hangok vágtak beléjük, kocsik, kiáltás, távoli villamos csengés.

Pompás gummikerekű fordult be az utcába. Frissen és könnyen futottak a szép, kövér lovak, s a fényes hintó zajtalanul gördült nyomukban. A bakon szigorú képű libériás kocsis feszítette a gyeplőt. A kocsiban gondterhes arcú ur ült, előre hajolva, kezeivel a térdeire támaszkodva; szeme a semmibe révedt... A fogat szinte elröpült mellette. Ő megnézte a fogatot; a benne ülőt, — az észre sem vette őt... Utána is bámult a kocsinak. Az gyorsan távolodott; — közeledett a malom felé... A szemközt jövő lassu társzekerekről kalapok emelkedtek... A kocsi megállt a malom kapuja előtt...

Már a Váci-köruton lépdelt... Fáradt napszámosok gyorsjárású üzletemberek haladtak el mellette... Ő lassan, elmélyedve bandukolt. Mikor fel-felütötte a fejét, mélyen belenézett a nők szemébe... Egy elegáns, büszke hölgy hűvösen csodálkozott kihívó tekintetén. De ő nem tört meg, vágyakozva fordult a nő után, megbámulta az idomait, míg csak el nem fődtek a szemei elől az embertestek... Jöttek lompos kis boltilányok, szerények és szánalmasak. Amelyik csinos volt, annak rendesen már a ruhája is jobb volt. Az nyugodtabb, bátrabb és vidámabb volt, mint a többi... Egy pompás érett leányra biztatón és mosolygón tüzte a tekintetét. De a leánynak egy arcizma sem mozdult, csak a pillantása hullott az ő cipőjére. A cipője pedig ócska és formátlan volt, s vastagon borította be a fehér por. A leány tekintete

nem volt megvető, de még csak közönyös sem volt. Amit a szeme megpillantott és felfogott, az annyira jelentéktelen semmiség volt, hogy még csak el sem jutott az agyáig. Az egyszerű érzéklés maradt, melyet nem követett nyomon semmi gondolat. A formátlan, kitaposott cipők ellen öntudatlanul is teljesen vértezett volt már a leány. Mert akinek formátlan a cipője, az senki. Az még csak arra sem érdemes, hogy meg ne ismerkedjék vele az ember... A cipőnek ujnak és csinosnak kell lennie. Akinek poros a cipője, az sokat gyalogol, lőt-fut, aki pedig lőt-fut, az keresi a pénzt. S aki a pénzt keresi, annak nincsen pénze. A pénzt nem keresni kell, a pénznek lennie kell. Pénzt keresni és találni — legfeljebb csak gummikerekün lehet.

Igy vívott apró harcokat a szemeivel s így érték apró leggyőztesek. Most még inkább frissült és edződött bennük. Majd lesz még új cipője is! Mindig új, szép és tiszta. Majd lesz egy év múlva, két év múlva. Vagy ha később lesz is, biztosan lesz és még nem lesz későn....

De jaj, vergődve birkóznak a vágyak!... Mily szép lenne küzdeni mindenkiért, akinek rongyos és poros a cipője. Küzdeni a silány boltileányért is, akinek még a mosolyát is meg kell tagadnia attól a férfitől, akinek rossz a cipője, — nehogy örök társává válják a nyomorban... De kell az új cipő, nagyon kell! s az új ruha, a tisztaság, a finom étel, a szép lakás, kocsi, képek, disztárgyak; — mindezek kellenek, és rettenetesen kell a nő, a boltileány, a deli testü asszony, a grandkokott, a színésznő, akik mind, mind imádják azt, aki a selymet és a parfümöt, a virágot, a kocsit, a puha lakást adja. Azt, aki a pénzt adja... Imádják a kopasz, tömpeorru, cvikkeres és tokás, lihegő — de vastagláncu és briliánsgyűrűs embert; diszkrét lakásokban, néptelen utcák sarkain reszketve várják, és villámló kéjes

hidegség fut végig a gerincükön, amikor megpillantják. És félnek, és huzódnak a csinos, egészséges fiatalemberektől; s ha a csalókán gondos és új külső mögött szegénységre bukkannak, úgy megundorodnak tőlük, mint-ha egyszerre ragya borította volna el az arcukat...

Hazaért... Egy nagy sárga ház harmadik emeletén lakott, csúf kis udvari szobában... Fáradtan feküdt a diványon, hanyatt. A szobáját már megtöltötte a homály. Már összefolytak a menyezet rajzai. És a homályban óhajtott, hön vágyott gyönyörű képek libegtek meg. A kis szoba óriás teremmé szélesült, tele lett gyönyörű tarka néppel, egészséggel, friss, illatos kínálkozással...

És estére megjött a láz. A mindennapi, elmaradhatatlan, forró, izzó vágyakozás... A láz! Mely fölverte a diványról, kiűzte a szűk, félelmes szobából — melyben csak a homály és a vergődve röpdöső sóhajok voltak a társai, — és üzte, verte, tépte utcákon át, mindenfelé, akármerre, amerre csak tér és levegő van s amerre csak még remélni lehet valamit... Balga hite volt, — a vágya fokozódott föl hitté, — hogy talán egyszer nem lesz meddő ez az ő rettenetes kutatató futása. Mélységesen hitte, hogy egyszer egy néptelen, csendes utcában egy nyitott földszinti ablakon ki fog könyökölni egy isteni dekoltált asszony, aki gazdag lesz, aki megsejti az ő nagy vertségét és lágyan, odaadón megszólítja őt.

Reggelenként a nehéz álmok után nagy ernyedések következtek. A kiégett tüzek hamvain szürke unalom terpedt széjjel... S mintegy viharok után, tisztult hűs levegőben, széles horizontok nyíltak meg felnyíló szeméi előtt, — bizonyosnak tudta, hogy minden vágy, törekvés haszontalan, minden cél érdektelen; meddők a küzdelmek... Hidegen undorodott ilyenkor a kelő és törtető emberektől, a kisigényű, kevéssel beérő rab-

szolgáktól, a lassan, mormogva zugolódóktól, a soha nem lázadóktól....

Lomha nappali kuncsorgásai és bámészkodásai közben néha-néha gyenge akarásai támadtak, meglengtek, szálltak, — de csakhamar gátló merev falaknak ütközve, holtan buktak le...

Népes, drága utcákon ödögött, megbámulta a vagyont, a szépséget, a mosolygást, vágyott lassan és csendesen, de már semmibe nem kezdett. Minden csinos leányt megnézett, de soha eszébe nem jutott többé, hogy mosolyogjon rá, hogy utána menjen, hogy megpróbálja megszólítani...

El-eltévedt a külvárosokba, szemlélte a mások nyomorát...

Egyszer — rövid küzködés után — ritka szilárdsággal és céltudatosan indult utnak. Ment, ment, anélkül, hogy megremegett volna, anélkül, hogy itt-ott elbámészkodott volna... A régi utcába, az óriás malmok tájára ért. Kissé még föledzette egy sablónos rövid ajánló levél, melyet a zsebében hordott... Már két nap óta volt nála a levél, de halogatta az utat... Már hallotta a gépek zugását, s most biztató is és keserves is volt szívének ez a hang... Csakhamar ott állott egy fűrésző és gonosz tekintetű ur előtt... Kicsit megöregedett az ur, amióta először és utoljára látta. Éppen úgy előredüldözve ült a székében, mint akkor régen a gördülő hintóban... De most oly rettenetesnek, gyűlöletesnek és félelmesnek érezte ezt az embert, aki most talán az élete felett dönt, aki talán kenyeret ad neki, jószágon. Remegett... Kinzón vallatta az ur... Hogy mit csinált eddig? Mivel töltött el néhány esztendő? Mit tud? Szereti-e a munkát? — mert nálunk sokat kell dolgozni... Nem szokott-e betegeskedni?... Ő fátyolos, gyámoltalan hangon felelt; amennyire csak lehetett:

igennel vagy nemmel... Azután az ur fölfogadta őt, ő megadta magát, vidám és szomorú lett; aztán egy pillanatra valahogy kiegyenesedett, megfeszült, valami örült, gonosz dolgot akart mondani az urnak... de csak lehatnyatlott, ismét megadta magát...

És most ott dolgozik az álló íróasztal mellett. Már két év óta... Irja-írja a regiszterekből a lelketlen számokat, nagyon vigyázva. Félve és buzgón végzi a vágyakat megölő munkát egész nap, reggeltől estig, és minden nap, reggeltől estig...

— És — oh jaj! — már egész szépen türi a munkát, már alig-alig is lázong...

A VIKTOR HAZAGYON

Csupa egyszobás lakás volt a nagy szürke házban, ahol akkor laktunk. Az összes lakók irigykedtek tehát a 7-re, aki magányos ember lévén, háziuri kényelemmel terpeszkedhetett a szoba-konyhájában. Egy ócska suszter volt ez a »Hét«, vastag bajszu és oly nagy, erős testű, hogy bizonyára csak tévedésből nem lett mészáros.

Legjobban irigykedett a Hétre a Kozmuca-család, mert ez a család nyolc tagból állott s így a ház legnépesebb családja volt. Szegény, piszkos és lompos nép-ség volt ez a Kozmuca-család. Az apa szolga volt egy temetkezési-vállalatnál, a fiuk különféle mesterségeket tanultak. Guszti, a legidősebb köztük, kereskedő-segéd lett volna, de már két év óta nem volt állás-ban, mert ijesztően rút arca miatt sehol föl nem fo-gadták. A házbeliek maguk közt Halálfej-urnak hívták, mert a feje, a torzvigyorgásu sárga arccal éppen olyan volt, mint egy ócska koponya. Urnak pedig ur volt, mert evett és nem dolgozott. Rajta kívül az egész ház-ban senki sem dicsekedhetett ezzel a pompás helyzettel. Ezért haragudtak is rá és szűrös megjegyzésekkel boszan-tották, kivéven a »Hetest«, aki pártját fogta és heten-ként legalább egyszer letette a szögverő kalapácsot és a legnagyobb határozottsággal kijelentette, hogy: a maga apját, azt a temetőfit, azt a dögembert agyon kellene csapni, amiért magát ilyen pofával kereskedősegédnek adta.

Volt egy kilencedik Kozmuca is, Viktor, a legidősebb

fiu, de azt szinte nem is illik a többiekkel egyszerre említeni, mert az igazán ur volt. Kereskedelmit végzett, tűzérőnkéntes is volt — akkor még tellett — és most bankhivatalnok Bécsben, 1800 forint fizetése van.

Hanem ezek az otthoniak nagyon szegények voltak, nagyon piszkosak és nagyon lomposak. Az asszony a gyerekeket csak pacsmagoknak nevezte. Néha kacagni lehetett azon, hogy milyen szegények. Egy vasárnap, mikor mindnyájan együtt voltak a konyhában és egyéb ebéd hijján kengeret és turót ebédeltek, koldus nyitott be hozzájuk. Ősz, reszkető kezű, még reszketőbb hangu, szóval egy valódi, hamisítatlan koldus. Az asszony csöndesen ódaszólt: nincs. A koldus azonban erősködött: nagyon szegény vagyok, könyörgöm alásan, nagyon szegény vagyok... Erre az egész csöndes familia összenéz és óriási kacagásba tör ki... Régóta nem mulattak olyan jól, mint ezen a nyomoruságos kolduson, aki a szegénységével érvelt az alamizsnáért, aki a szegénységgel akart a Kozmuca-családnak imponálni. Pista a nevetéstől fuldokolva mondta: »ő gyön nekünk azzal, hogy szegény!...«

Valamelyik délben, amint sorra jöttek haza, ujságotla mindegyiknek Kozmucáné, hogy a Viktor hazagyön, ott a levél az asztalon, olvassátok. Két napra jön látogatóba. Pénz is volt a levélben, egy ötvenkoronás. Aztán boszusan tette hozzá:

— Éppen most muszáj nyavalyogni ennek a naplopónak...

A naplopó Guszti volt, a Halálfej ur. Feküdt. Régóta köhécselt már, most meghült és ágybadólt. Tehát nyavalygott.

A szomszédba is átlibegett Kozmucáné:

— Tésasszony, a Viktor meggyön, a fiam, aki bankhivatalnok Bécsben, tetszik tudni, hazagyön, itt lesz két napig...

Az ötven korona pár jó napot hozott a Kozmuca-családra. Mindennap befűzelt az asszony a spórherdbe, nyitva tartották a szobaajtót is, hogy az egész lakás meleg legyen. Aztán rendszeren ettek. Finom ebédeket készített Kozmucáné, húst süített, tésztát is csinált és gondosan figyelmeztette a családot, amikor a mákos tésztát ették:

— Aztán úgy egyétek ám, hogy vajjal van csínálva!

A fontos napon, vasárnap, amelyen Vikornak érkeznie kellett, mind otthon voltak. Ültek a jó langyosságban, ásitottak és a meglegedettségek, várakozások, apró remények és kívánságok egyik arcra a másikra szálldogáltak. Még Kozmuca, a temetőfi is vidám volt, pedig máskor borus és mogorva szokott lenni, amikor ő a maga hangulatát a temetkezési vállalat lovainak hangulatához hasonlította.

Nehéz léptek hangzottak az udvaron, az ablak előtt, és jött a Viktor. Amint megnyílt az ajtó, Viktor egy pillanatra megállt és elfintorította az orrát:

— Micsoda pocsek szag van itt?

Ez volt az első szava, mert Viktor nagyon nyugodt és jókedélyű ember volt. Azonkívül kövér és piros.

— Mért nem szellőztetnek? Mért nem nyitják ki az ablakot?

Az ám? Hát mért nem szellőztetnek? A fiuk elcsodálkoztak. Mert nem tudták, hogy tulajdonképpen miért is nem szellőztetnek. De az öregek tudták és nem szóltak, hanem hirtelen azt gondolták: nini! ha a szegény ember fia bankhivatalnok lesz 1800 forintért, hát elefelejt, hogy a nyitott ablakon át bejön a hideg a szobába. Főleg, ha ilyen egészséges, mint ez a Viktor.

Megtörténtek az ölekezések, az apai, anyai, testvéri

csókok. Guszti a rekedtségtől csak suttogni tudta, hogy szervusz Viktor, mire Viktor jóságosan megjegyezte:

— Ugy látom, ma nem vagy diszponálva.

Megkínálták Viktort a részére félretett ebéddel, de ő nem evett, mert már ebédelt az étteremben. Ő úgy mondta, hogy a »restaurációban.« Ezen a szón Guszti szépen elgondolkozott. Ő feküdt, tehát a legjobban ráért... Milyen kár, hogy ebédelt — (gondolta az anyja — mert a kedvenc ételével várta »szegényt«.

Viktor egy óra hosszáig ült otthon, beszélgettek, mondta, hogy holnapután reggel elutazik, holnap még eljön egy órára, egy barátjánál van szállva, ma elmegy az orfeumba, holnap is elmegy valamelyik színházba — és azzal távozott. Sok dolga van — mondta még. Ez volt az egész.

Az anyja kikísérte, a konyhaajtóban még beszélgetett vele pár percig. S mikor visszament a szennyes szobába, a többi közé, furcsa, idegen szemmel nézett rájuk. Ugy nézte őket, mintha nem is az ő gyerekei lettek volna, hanem valamiféle idegenek. Azt lehetne mondani, hogy optikai csalódásban leledzett... Az ő fia csak az a másik, az ur. Mintha ő is bekukkantana most ebbe a szennyes, rozoga lakásba, csak egy kissé meglátogatná ezt az éhenkórász népséget és ő most egy uri asszony, valami hivatalnokné... Milyen szép fényes cilindere is van annak a Viktornak! Ugy gondolta, hogy ő most boldog, hogy ő most büszke a Viktorra és valami mámoros érzés áramlott lassan benne, egy kissé szédült is, talán a nagy boldogságtól.

De mégis olyan furcsa volt az egész, hogy nem is tudta jól átgondolni. Nagyon furcsa volt, mert a szive fájón dobogott, az ő szegény rongyos szive, a maszatos réklije alatt, és ő nem tudta, hogy miért...

AZ UTOLSÓ GYALÁZAT

Epen a köruton mentem át, amikor megállt a sarkon, a körut és Andrásy-ut sarkán. Állt, villamosra várt. Aztán meglátott engem s lemaradt a kedvemért az induló kocsirol. Nem mentem egészen hozzá, pár lépésnyire tőle megálltam és néztem feléje, kissé rá, kissé el a feje fölött. Ő felém kiáltott, a nevemet kiáltotta hívón. Hozzá mentem. Mosolygott, kezét fogtunk, szép volt, ragyogott. A ruhája rajta isteni dísz, ékszereinek csillanására megdöbbsent a szív. De már várakozón nézett a közeledő, csuszva, orvul közeledő villamos kocsira.

— Ne nézd, — mondtam neki — még úgy sem fogsz fölszállani, még velem maradsz egy kicsit.

Maradt. Valami jelentéktelen dolgot mondott, nem a maradással összefüggőt.

En belebámultam az esti sötétbe és szinte csak az arcommal éreztem, hogy az arca és a tekintete rám tündököl. Néhányan álltak körülöttünk, villamosra vártak, bámultak bennünket. Őt méltó csodálattal, engem tiszta emberi irigységgel. Belenéztem egy epekedő archa és gonosz voltam, jólesett az idegen fájdalom.

— Jöjj velem sétálni.

— Miért?

— Kedvem támadt rá... hogy sétáljak veled. Ma nagyon szép vagy. Karonfogva sétálunk majd, minden szem megakad rajtunk.

Elindultunk. Ráfordultunk az Andrásy-utra, lép-

deltünk kifelé. Tíz óra volt, még jártak emberek, gyéren, minden szem megakadt rajtunk.

Beszélggettünk. Keveset, ritkán eső szavakkal. A fás úttesten jártunk; ujjongva izzottak a villamos gömbök, fenn a magasban, túloldalt végig, gyönyörű sorban. Az út távol előttünk a sötétségbe torkolt; úgy tetszett, hogy végtelen, úgy éreztük, hogy most egy gyönyörű és végtelen útra tértünk és azon ballagunk, cél nélkül, nem tudjuk, meddig, semeddig, mindvégig, örökké. De szólt a nő és sebet ejtett a lelkemen:

— Meddig megyünk?

— Végig, örökké, bele a végtelenségbe.

Kacagott. Csak az első értelmét fogta meg a szavaimnak és kacagása azt mondta: nem igaz, tréfálsz, ostoba vagy.

Mentünk. Néhány szem megakadt rajtunk. A nő érzéki járással lejtett, én kissé mámoros voltam. Szívtuk a tiszta és hideg levegőt, kora március volt, tegnapelőtt még esett a hó, ma már gyengén ránk lehelt a Tavasz. Isteni nő volt a párom, Olga, a »Babylon« csodás táncosnője, égből hullott csillag. De én már meguntam őt, mert valamikor szerettem. Szerettem — és soha az enyém nem volt. Pár csók, meleg augusztusi estéken, künn egy magányos padon, — ez volt minden. A csókok sem szerelemből történtek, mert én féltem és a kezemmel lefogtam a szívemet...

Ő most jött velem, mert kívántam, hogy jöjjön, de nem kérleltem. És mert érezte, hogy nem bánom, ha nem jön. Ő, az isteni szép nő, ezer-imádás tárgya, jött, — mert szörnyű és érthetetlen és hihetetlen volt neki, hogy nem bánom, ha nem is jön.

Már hosszú ideig lépdeltünk, már a Köröndön haladtunk át, szép, sima, sárgás-szürke úton... Hogy már hosszú ideig hallgattunk, megszólaltam:

— Miért jössz most velem? Velem, haszontalan, bolond sétára... Mikor másfelé vitt a célod.

— Ha akarod, hát nem megyek veled.

A hangjában kételkedés remegett.

— Nem... Akarom, hogy velem maradj. Mert jól esik, ha együtt sétálunk.

Megkönnyebbült. Csevegett:

— Mily jó erre a levegő... Ugy szeretek ilyenkor sétálni. Mikor ilyen szép, tiszta és hűs idő van; se nem hideg, se nem meleg... Ugy-e?

Kacagtam, máson, és szóltam:

— Ostoba vagy... Pedig máshová indultál. A szeretődhez.

— Nem igaz.

— Igen. Minden este rohansz hozzá, hogy együtt lehess vele az előadásig.

— Nem igaz.

— Szörnyen ostoba nő vagy... Istenem... szeretni egy férfit három év óta! Alávaló dolog.

— Hát igen, — szeretem, mert kedves és jó fiu.

— Jó, mert elkönnyörgi a pénzed.

— Nem igaz. Hazugság.

— Kedves, mert már torkon is ragadott... Mért nem futsz most is hozzá?

— Akarod?

— Nem. Csak jöjj szépen velem.

— Megyek. De ne bánts. Mért bántasz engem? Hisz tudod, hogy én mindig jó voltam hozzád. Nem én rajtam mulott, hogy mi soha nem szeretkeztünk, hogy soha még a tied nem voltam.

Most megdobbant a szívem. Most izzott egy pont, melyet nem lehetett megérintenem. Hallgattam. Ő — talán — kérdően nézett rám. De hallgattam. Már az

Andrássy-ut végén jártunk. Ő most már, másképp, határozott-kérdőn nézett rám, — én előrebámultam, sötét zugokba. Megszólint:

— Nem fordulunk vissza?

— Nem, — feleltem és reszketett a hangom.

Mentünk tovább. Reszketek előttem a lángok, ködtüllök lengtek gyengén, ő hozzám simult és meleg volt a lelke. A Stefánia-utra értünk. Mentünk tovább. Sehol egy lélek nem járt erre. Hangokra vágytunk, csend volt. Hallgatni vágytunk, de beszélnünk kellett, hogy valami feszültség megenghüljön. Mézédesség hangon mondta:

— Mondd, édesem, miért kívánod, hogy most sétáljak veled? Ilyenkor... hogy erre kövessetek...

És most már megeredtem:

— Valahogy... megszállt a hangulat... tudod... ahogy megéreztem a Tavasz lehelletét. Valahogy föltekinttem ma este az égre, valahogy nagyon mély lélegzetet vettem, mely egész a szívemig ért, — és mert-hogy sötét volt és semmit nem láttam, már megláttam a Tavaszt. És oly szomorú volt látnom, mint látnom egy ifjú és szép, meztelen, mosolygó nőt.

— Nem értelek.

— Nem baj. De így kell beszélnem, mert, tudod, megszállt ma a hangulat és nem tudok másképpen... Egyet-mást majd mégis megértesz. Kár lesz... Majd megértesz... Tulajdonképpen csak azt éreztem át, ahogy beletekintettem a lelkemmel a Tavaszba, — és ezt mondtam az imént — hogy nekem az élet fáj. És legjobban tavasszal fáj... Mert a szerelem az élet; minden más csak az ürök kitöltése... Mondd... mert most, tudod, nagyon megszállt a hangulat... mondd, — és légy ez egyszer igaz szívvel hozzám — szeretsz te engem? Egy kicsit?...

— Szeretlek.

Ezt tiszta hangon és nyílt tekintettel mondta.

— Nem szeretsz. Lásd, én tudom jól, hogy nem szeretsz engem. Kissé kedvelsz, — igaz. Talán csak jó szívvvel eltűrsz, — ennyi az egész.

— Nem!... Szeretlek... Kedvellek és... szeretlek is.

— Nem szeretsz. Nem szeretsz szerelemmel. Nem is kívánom, hogy szeress.

Amerre jártunk, mind sötétebb lett; hideg volt és már félelmes. Olga nehezen jött velem, — éreztem egész testemmel. Szólt is:

— Most már menjünk vissza.

— Nem, csak menjünk előre. Szép ez a különös és örült séta.

Jött. Eszembe jutott egy régi, mély szomorúságom.

— Nem is szerethetsz te engem. Hisz te oly ragyogóan szép vagy... Ó, mikor először láttalak, — még most is érzem halálos gyávaságom... Te nagyon szép vagy. Én, látod... csak ilyen vagyok. Én csunya vagyok. És szemeim körül az örök szomorúság karikái, — bizony, elriasztók... Látod, már a hajam is megfogyott. Olcsó és kopott a ruhám... Te nem szeretsz engem szerelemmel; sem te, sem más nő, igazi nagy nő, amilyent én kívánok... Csak a csodálatosan szép emberek szerethetik egymást szerelemmel. A magasak, az erősek, a nyíltszeműek, a tisztahangúak. Minden más torz mása a szerelemnek. Csak az szerethet igazi szerelemmel, aki bátor. Egy gyönyörű férfi és egy gyönyörű nő... önmagukat is csodálják, amikor egymást megcsodálják... Tudom, én semmi vagyok. Szilárd falaknak rohannak az én vágyaim és megverten hullanak alá. Ó, én szörnyű vágyaim!... Nem, nem szeretsz te engem; sem te, sem más; se most, se soha. Soha... És most,

lásd, ismét itt a Tavasz. Életem huszonkilencedik tavasza. Ma már megéreztem a lehelletét.

Olga remegett. Érzéssel, szinte éneklő hangon mondta:

— Ó, szegény fiu! Ne beszélj így. Nem szabad így beszélned. Ugy sajnállak, szegény fiu. Szeretlek téged. Majd szeretlek téged én. Szeretlek... és a tied vagyok.

Álltunk. Nem szóltam. Olga reszketett, — a hidegtől is. Félénken szólt, — mintegy körülnézve:

— De most már menjünk vissza.

Nem hederitettem rá. Hanem szóltam:

— Nem kellesz.

— A tied vagyok.

— Nem kellesz, — szóltam és fojtogatott a sirás. De erőt vettem magamon és folytattam:

— Nem kellesz. Már késő, nem kívánlak... Mást kívánok én. Én vágyom örök és olthatatlan epedésre a szerelemre, a nőre, aki engem szeret és akit én kívánok; aki szörnyűségesen gyönyörű... Tudod te, hogy mi a szerelem?... Szerelem az, ha egy nő soha más nem volt hozzám, minthogy szeretett. Amikor meglátott, amikor meghallott, amikor értesült rólam, már szeretett... Te nem kellesz nekem. Én a szerelemre vágyom, egy isteni nő szerelmére, — mert csak ez a szerelem, — és merthogy csak az a szerelem, amelylyel egy isteni férfit szeretnek, vágyom a lehetetlenre, — és ezért meg fogok halni.

Olga ott állott előttem és már gyűlöletes megvetéssel nézett rám. Sokáig álltuk az egymás tekintetét. Aztán hirtelen és keményen szólt:

— En megyek vissza. Jössz?

— Nem megyek.

— Isten vele... Sajnálom magát.

Nem szóltam... Maradjon! — gondoltam, de nem mondtam ki.

Ő elindult és sietve távozott.

Ahogy gyorsan és kegyetlenül távolodott, kétségbeesetten, sirón kiáltottam utána:

— Olga!

Vissza se nézett rám. Ment.

Ha még utána rohannék!... És csak álltam ott egy helyben. Soká... Azután elmentem a legközelebbi padig és leültem. Hátamat a pad támlájának vetettem, a fejem előrehanyatlott. Hideg volt és sötét. Egyedül voltam szörnyű fájdalommal... Egész elmúlt életemet éreztem most. Elmult fájdalmak rajzottak elém és tisztán buzgott egy fölszakadt seb, — láttam magam a múltban, régen, amikor még kis fiu voltam és játszottunk és fürtösfejű leánykák mosolyogtak rám. Ugy elsajnáltam most magam.

És összeszorítottam a fogaimat, sóhajtottam, ökölbe szorult a kezem, a tagjaim megvonaglottak. Ez volt az utolsó gyalázat!... A lelkem izzott, a homlokomra verejtek ült.

Ó, Istenem, Istenem! — sóhajtottam és megtéptem a ruháimat, keblemet kitártam az éjnek; a lelkem izzott és reszkettem a koratavaszi éj gyilkos lehelletétől. Megeredtek a könnyeim.

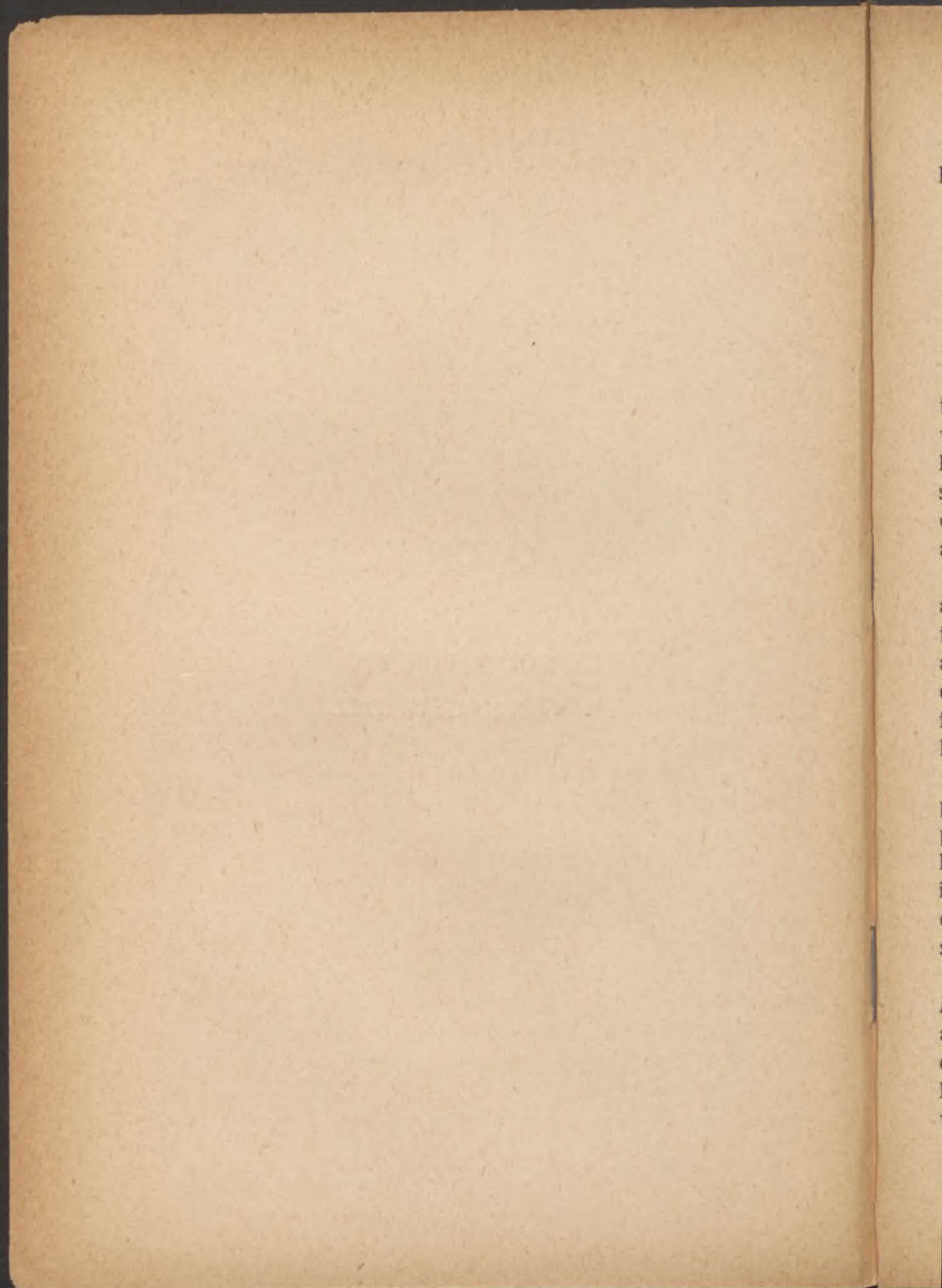
Ó, csakhogy már elmúlt... Most már itt vagyok, itt fekszem a fehér ágyon, már jelentkezik a láz és ma vért köptem. Érzem, hogy ez volt az utolsó gyalázat; érzem, hogy megtörtént: két erős marokkal — utolsó erőfeszítéssel — megragadtam a torkomat és megfojtottam szegény életemet.

KATONÁK

I. PROLETÁROK FIA

II. VÁROSLIGETI IDILL

PROLETÁROK FIA

Gáti János anyás legény volt. Puhaképű, szelid természetű. Amikor besorozták katonának, még csak rövid bajusz pelyhedzett az ajka fölött. Mikor ősszel elbucsuzott a babájától, hogy elmenjen három évig a császárt szolgálni, sűrűn potyogtak a könnyei és a szája elcsempült. Rítt. Pedig ez nem illik a legényhez; anyám-asszonyos magaviselet ez.

Szőrnyen új életbe jutott Gáti János. Simogató anyai szavak, barátságos adjonistenek világából a patogó kiszólások, maró káromkodások közé. Kemény életbe, a híres vasfegyelembé, mely úgy megszorongatta az ő emberséges természetét, mint valami vaspánt. És sűrű, fájdalmas sóhajtások szálltak el a gyöngé, pelyhedző bajusz alól.

Pedig neki még szerencséje volt a többihez képest. Eppen a félénksége ösztökölte, hogy mindent, amit parancsolnak neki, úgy megtegyen, ahogy csak tőle telik. S ehhez megvolt a kellő ügyessége is. A jó képe is hasznára vált. Így aztán az állfölpöckölések és más efféle jó viccek mindig mást értek. A legfinomabb rosszak és sanyaruságok mind mással estek meg.

Idővel gefreiter lett Gáti János, azaz Johann Gáti. Most már ő abriktolta az ujoncokat és ő pöckölte föl az állakat. Sorra leadogatta a finom vicceket, amiket eltanult és a jóféle káromkodásokat. Néha-néha mellbebrusztolt egy-egy jámborabb állatot, mert hát úgy kívánja azt a dolog sora-rendje és mert tekintélynek mu-

száj lenni. »Nem vagyunk most juhászok, vagy mifene, hanem katonák«.

Még a fehérnéppel is megtanult katonásan bánni. Annak is az a rendje, hogy az ember eleinte csak elmondja, hogy rózsám, violám, tubicám, meg más istennyila, de aztán hamarosan a dologra tér és odaigér egy-két pofont és ha az ígéretnek nincs foganatja, ki is osztja azonnal. Ettől menten elpityeredik és lefekszik a cseléd.

Egyszer valami tüntetésféle volt a cibilek közt. Kivonultak szuronyosan, éles töltéssel. Egy nagy tér szélén állott föl a század, fronttal a tér felé. Hátuk mögött nagy, otromba, sárga házak, mintegy szimbólumai mindannak, amit védeniök kell. A tér tele volt néppel. Férfiakkal, asszonyokkal és gyerekekkel. Egész kicsinyek is akadtak köztük. A szuronyos fegyver lábhoz volt vezényelve. A szuronyok csillogó, hullámos sort alkottak, melyen ingerlő játékkal szaladt végig a napsugár. A tömeg csendes volt. Aggodalmas, elkényszeredett ábrázattal álltak az emberek a szuronysor előtt. Sápadtak voltak, a nők reszkettek és néhol egy-egy suttyógón beszélt a férfiához. Fájdalmas, tehetetlen gyűlöletet ontó szemek meredtek a feszes, barna katona-arcokra. Gáti János ott állt az első sorban. Nyugodtan, méltósággal tartotta a fegyverét. A bajusza keményen hegyes volt, a szeme büszkeségtől ragyogott. Szép szál legény volt és széparcu. A nők tekintete, amint kíváncsian végig-sompolygott a félelmesen impozáns soron, kis időre megpihent rajta. Ő feszesen, kidüllesztett mellel állt. Nyugodtan simultak az arcvonásai és nagy, öntudatos gög áradt a tekintetéből. Érezte, hogy ő most egy szeme ennek a vasláncnak és az ismét része egy nagy, végtelenül hatalmas, acélos valaminek. És mélységes megvetéssel nézte a nyomorult, lompos, elkényszeredett tömeget.

Boszantotta, hogy ezek most megzavarták őt is, a többieket is vitézi, komoly méltóságukban. Ugy nyüzsögnek ott egymás hátán, mint a beteg legyek. Borotvátlanok, piszkosak, fegyelmetlenek. Nem volt Gáti Jánosban most semmi az ő békésen munkás falujából, az édesanyja szelid emlékéből, a lassu, nyáresti dalolgatásokból. Csupa szigorú, katonás gondolat és érzés bolygott az agyában és a szívében, amely keményen és egyenletesen dobogott a császár kabátja alatt. Csupa büszkeség, a hatalomnak, a szurony és az éles töltény félelmetességének érzése feszegette. Az arca tüzelt a vággytól, sőt egészen eltöltötte, duzzasztotta a nagy, vitézi virtus. Megvetően, haraggal méregette a tömeg egy-egy közeli alakját és elégedetten tekintett a szuronyára, amelylyel incselkedett a napsugár. És minden érzése, gondolata most abban az egy, elgondolt mondatában csucsosodott ki: »Keresztülszúrom még a saját apámat is, az istenit neki!«

VÁROSLIGETI IDILL

Vasárnap este, negyed tizenkét óra. Két cseléd-leány hintáz egy ligeti hintázóban. Java hintázás közben öt baka érkezik a hintázóhoz. A bakák kívülről a korláthoz támaszkodva, vágyódva nézegetik a cselédek és odaszólnak néha, hogy »no még följebb egy kicsit!«, »billenjön le ide a karomba!« stb. A hintáslegény csönget, a leányok lekiáltanak, hogy »tovább!« De a hintáslegény intrikus, azaz jószívvel van a bakák iránt, megállítja a hintát, ki kell a leányoknak szállni. A leányok megigazítják a ruhájukat, a kontyukat és indulnak. A kijárónál egy civillegénybe kapaszkodnak két oldalról. A legény — jelentéktelen, máléforma alak — csak most válik láthatóvá; eddig tudj' isten, hol volt. A leányok belekapaszkodtak, tehát a legény és a leányok valamiképp összetartoznak. Mennek. A bakák utánuk.

A legény (halkan a két leányhoz): Csak semerre se nézzetek, hanem egyenesen gyertek!

Az egyik baka (halkan a társaihoz): Jó két bőr! Ezeket leemeljük a cibél kezérül.

A másik baka (halkan): El kell kapni őket; ezt a csibészt meg hátba kell rugni!

A harmadik baka (hangosabban): Erigy oda, oszt' kapaszkodj bele a jobbsóba, majd én meg emebbe.

A negyedik baka (hangosan): Ne siessenek úgy hugám!

Az ötödik baka: Állnának meg csak pár szép szóra!

A legény (megáll a leányokkal és megfordul):
Mit akarnak? Eresszenek bennünket békén az utunkra!

Az egyik baka: Ki szólt magához?

A másik: Hát hiszen maga csak menjen is az utjára békén, mert ha nem mén, majd szalajtjuk mink...

A harmadik (a két előbbi háta mögül): Vágd képen a málészájúját!

A negyedik: Nem köll vele sokat kukuricázni, hanem vágd bele azt a bajonettet!

Az ötödik: Csak a belit döntsöd ki, azt a herr-gott...

A legény kissé elsápad, a leányok is meg vannak egy kicsit szeppenve. A bakákban nagyon buzog a virtus és a nő-éhség. A civilben is mozgolódik az önérzet. Ebben a pillanatban közel áll a veszély mindnyájukhoz. Csak az kellene, hogy valamelyik baka fölöpöckölje a legény állát, csak éppen, hogy a keze mintegy magától elinduljon. Embervér folyna akkor, sőt talán emberhalál is esnék — a szegény civilé — és azután jönne a garnizonbörtön. Az állfölpöckölés azonban — csak úgy véletlenül és kivételesen — elmarad. A legény és a leányok szótlánul megfordulnak és sietnek tovább. A bakák utánuk, de mivelhogy azok az előbbi tempót meggyorsították, kissé elmaradnak. Az egyik baka pár lépéssel előre ugrik és a baloldali leányt karonfogja. A másik erre szintén elősiet és a jobboldaliba kapaszkodik bele. Most öten mennek egy sorban; két oldalról két baka, azután a két leány, közepén a civil. Utánuk a másik három baka. Sietnek; a tempót és az irányt a civil adja. A bakák halkán suttognak a nők fülébe. Szelidebb, marasztaló, engesztelő szavakat, szerelmi ajánlatokat. A leányok kicsit fészkelődnek, cihelődnek; a becsület kedvéért, no meg inkább a legény kedvéért megpróbálják a karjukat a bakákéból kiszabadítani. Az első laza, sőt

gyér kísérletre ez nem sikerül, mire a legnagyobb sietséggel beszüntetik a próbálkozást.

Igy érnek a földalatti villamosnak a Vampetics előtti megállójához. Mennek egyenest föl a fahídra, a bakák is, átmennek a hidon, a bakák is. A híd lejárólépcsőjénél a bakák elmaradnak. A döntő momentum, az elvezérlő motívum minden valószínűség szerint a hat vas, a szakaszjegy ára.

A legény és a két leány lemennek a lépcsőn és jegyet váltanak. A bakák a hídról lekiabálnak, hogy »szép álmokat, babám!« és hogy »gondoljon rám, ha lefekszik«, továbbá, hogy »essen le az ágyrul«. — Lemennek a hídról, a kerítésnél még megállnak, röhögnek és még átátszólnak, de már nem igen lehet hallani, hogy mit. A legény a villamos-emberrel beszélget.

A legény: Ezek a rongyos bakák... azt hiszik, hogy megijedek tőlük... még tisztól se... a nyavalyások!

A leányok (élénk panaszkodással): Hogy összefogdosta a karom!... Tudom, hogy meglátszik a nyoma... Nyomorult strici, hogy megszorított... Fene egye meg a pofájukat...

A legény (a leányokhoz): Szegénykék! Látjátok, ha én nem vagyok veletek, hogy összegyömösöltek, összezőcsköltek volna benneteket... a nyavalyások. (Ezt a bakák felé fordulva mondja, de jó halkán, nehogy azok valahogy meghallják.)

A leányok (a legényhez, hálálkodva): Szegény Janikám! Majdnem bajod történt miattunk... Milyen jó, hogy velünk voltál... Most, isten tudja, mi lett volna velünk...

A legény (megelégedetten, büszke fölénynyel): Látjátok? Ugy-e mégis csak jó az öreg a háznál?

Itt a villamos. Beszállnak. Leülnek; a két leány egymás mellé ül.

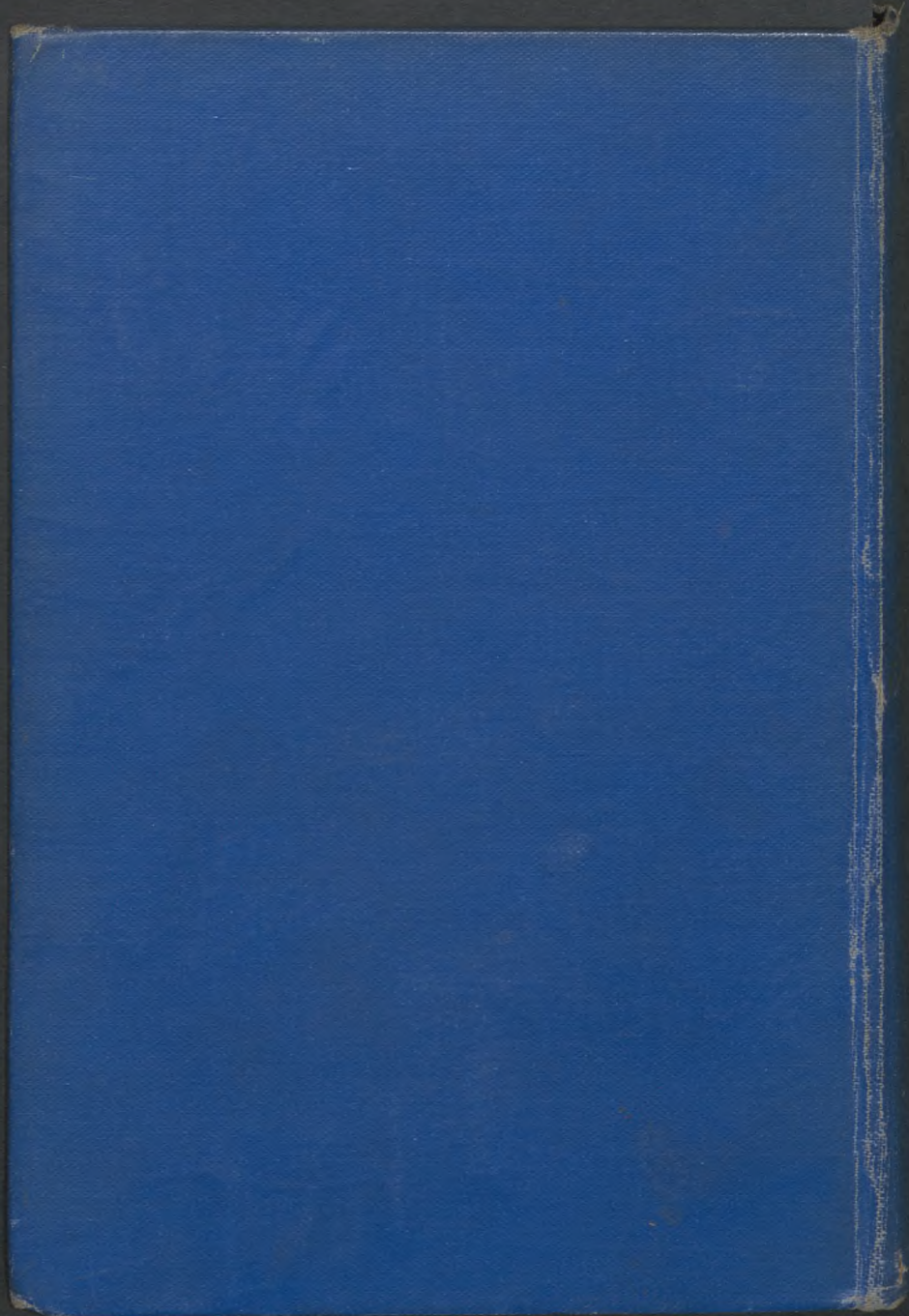
Az egyik leány (a másikhoz, sűgva): Aki belém karolt, nagyon fess volt ám! Hát a tiéd?

A másik leány (a szemével inti, hogy »de az enyém is ám« és visszatekint az ablakon át, vajjon látja-e még őket. De már nem látja. Aztán szomoruan néz a másikra és mélyen, szivből sóhajt): Istenem, istenem! (És hogy valahogy meg ne értődjék a sóhaj, hozzáteszi): Csak már otthon lennénk.

TARTALOM

Az üvegszem	3
A boszu	11
A kép	18
A liftes leány	22
Mariska és János	27
A hivatalnok	38
A Viktor hazagyön	44
Az utolsó gyalázat	48
 Katonák	
1) Proletárok fia	57
2) Városligeti idill	60

MODERN
KÖNYVTÁR

MAGYAR
ELBESZÉLŐK

III